

TOOLISTE HAAV

Deebruar 1936

E. Töolisühingute Keskliidu ja töolisnõukogude häälekandja

Töölised ja riik.

Neljas üleriiklik käitisvanemate konverents on möödas.

Jälle kord tulid töolisesindajad kogu riigist kokku, ja ütlesid, mida on vaja teha töörahva elu parandamiseks; uus tõendus on antud selle kohta, et **töölise huvid on ühtlased** ning et nad kõik on teadlikud selles, kus on õige tee nende huvide kaitsmiseks: see tee on — **vaba organiseerumine.**

Ka need kõrvaltvaatajad, kellel puudub küllaldane arusaamine töölise elu raskustest ja töolisliikumise küsimustest, võisid konverentsil veenduda, et **E. T. Keskliidu seisukohad ei ole tuulest võetud**, vaid et need seisukohad on ikka ja alati seesugused, nagu see vastab **töölise tõeliste huvidele.**

E. T. Keskliit ei ole olemas selleks, et rääkida töölisele auku pähe kellegi soovide kohaselt; vaid ta on selleks, et **trüit ja ausalt peegeldada seda, mida töölised tõeliselt mõtlevad, ning kaitsta seda, mida töölised tõeliselt vajavad.** Neist piiridest Keskliit kunagi ei astu ja sellelt teelt ta kunagi ei tagane. Ja see on põhjus, miks ei saa ta muuta oma seisukohta ka töötülide lahendamise seaduse asjus.

Ei ole kerge töölisele luua ja arendada oma ametiühinguid, nagu pole neil kerge kasutada ka käitisvanemate seadusega antud õigusi. Ettevõtjate surve, töökaitseinspektori nõrkus ja teisedki takistused teevad töölisele eneseavaldamise palju raskemaks teiste kihtidega võrreldes. Seda enam aga on töölised õppinud hindama oma saavutusi sel alal. **Kibedad kogemused näitavad, et ilma võitluseta, ilma pingeta ei saavutata midagi selles maailmas.** Ja kui töölised panevad oma õigused maksma, siis ei esine nad alandlikkude palujatena, vaid **kindla jõuna.** Sellest äratundmisest on tingitud ka töölise seisukoht Eesti riigi tulevase korraldamise küsimuses: oluline on: — **vabadus ja õigus: organiseerimise, tegutsemise, palgavõitluse vabadus — ja õiguslik kord, mis on tugevam administratiivvõimude tahtest.**

Nüüd on valitsuse poolt otsustatud kahe uue asutise loomine need on **sotsiaalministeerium ja tööliskoda.** Mida oodata neilt? Siingi on ainus vastus see, et **oluline on ametiühingute tugevus.** On ametiühingud arenenud,

siis arvestatakse rohkem tööliste seisukohtadega, olgu need esitatud Keskliidu või töölistkoja kaudu, — ja mida suurem on ametiühingute jõud, seda rohkem on lootust panna sotsiaalministeeriumi ametnikke tegema seda tööd, millest on töölistele kasu.

Need on töölistkonna seisukohad. Nad on sama selged, nagu segane ja keeruline on mõnigate lehtede jutt tööliste aadressil. Täiesti õhku rippuma jäävad juttud, nagu aluksid töölised mingisugustele kunstlikkudele võõrastele mõjutustele, mis viivat neid eemale Eesti rahvast ja riigist. Töölisliikumise mõte ei seisa selles, et kaitsta ühe kihi huve rahva ja riigi huvide asemel. **Kuid töölised on teadlikud selles, et riik elab rahva töö arvel ning et töörahvas ei taha midagi muud, kui oma töövilja maitsmist.** Rahvamajandus arenegu nii, et paraneks rahva elutase, — kas julgeb keegi vaielda selle nõudmise vastu?

Kaubandus-tööstuskoja esimehel hr. J. Puhkil on küll teistsugune käsitus

asjust. Hiljuti pidas ta kõne, mille mõtte on kokkuvõetult järgmine: teise koja sisseseadmisega tugevneb majandusringkondade osatähtsus; seda tuleb kasutada, et suurendada nende osatähtsust ka majanduses; kui nüüd on riigil suur võim majandusel, siis võivad see meelitada teisi riike.

Mida see tähendab, seda mõistame, kui arvestame järgmist: ametlikkude andmete kohaselt **töötab meie „erama-jandus“ ligi 70% võrra riigirahadega.** Kui riigilt võetakse raha, siis muidugi peab riigil olema ka järelevalve nende rahade kasutamisel. Seda võimalust nüüd tahetakse riigilt ära võtta, unistatakse laenatud rahade jagamisest pärisomanduseks, ja sellele otsitakse „rahvuslikke“ põhjendusi. Kas teatud ringkondadel on aga huvi Eesti riigi edasilkestmise vastu, kui kõik on ära jagatud, see on igatahes iseküsimus. Meie arvates, kui tahetakse seda, et Eesti riik oleks püsivam ja tugevam, et ta mitte ei meelitaks imperialistlike vallutajaid, siis selleks on õiged abinõud: rahvamajanduse juhtimine rahva elutaseme tõstmise suunas ja rahva vabaduse kindlustamine, nii et rahval oleks tunne, et riik ei ole olemas mõne kitsa kihi huvide kaitsmiseks, vaid et ta on rahva oma.

Töölisklassi osatähtsus Eesti ühiskonnas.

Töölisklassi osatähtsuse teatud ühiskonnas määravad mitmesugused momendid. Eeskätt evib tähtsust ses suhtes töölistklassi kogu arv aktiivrahvastikus, teiseks töölistkonna jaotus mitmesuguste tööharu rühmade vahel ja lõppeks töölistkonna organiseerumise protsent.

Eesti rahvastiku jaotus klassidesse pakub järgnevat pilti:

	1934. a.		1922. a.	
	Arv tuhandetes	%	Arv tuhandetes	%
1. Suur- ja kesk-kodanlus	120,8	10,7	121,2	10,9
2. Väikekodanlus	522,0	46,4	514,3	46,5
3. Töölisklass	402,4	35,7	409,2	37,0
4. Muud	81,2	7,2	62,4	5,4

Toodud tabelist nähtub, et Eesti on väikekodanlik maa, kuna ligi $\frac{1}{2}$ kogu rahvastikust kuulub väikekodanlusele, kuid ka proletariaadi osatähtsus, arvestades tema arvulist suurst on küllalt tähelepanev. Ometi tuleb konstateerida, et 12 a. jooksul 1922. a. kuni 1934. a.

on Eesti proletariaat, nagu kõik teisedki Eesti klassirühmad veidi vähenenud. See vähenemine pole aga nii suur, et ta kogu klassi osatähtsusele suudaks avaldada mõju. Kasvanud on vaid muude rühm (kaitsevägi, kapitalist elavad isikud, pensionärid, hoolealused, vandid, hulgused j. m. s.).

Toodud tabeli kohaselt töölistklass Eesti ühiskonnas arvuliselt asetub teisele kohale väikekodanluse järgi. Või kui jaotust teisel alusel läbi viia, maapidajate järgi. Kui sellele arvulisele osatähtsusele ei vasta töölistkonna tegelik osatähtsus Eesti ühiskonnas, siis tuleb selle nähte põhjusi otsida mujalt, sest võrreldes seda arvulist suhet teiste maade töölistklasside arvulise osatähtsusega oma maade ühiskondades ei ole üllatavad erinevused mitte märgatavad. Iagades töölistklassi koguarvu igal maal aktiivse (töötava) rahvastiku arvuga, saame protsentarvu, mis tähistab ühe või teise maa proletariseerumise astet. Vastavad arvud on järgnevad:

Belgia	73	Norra	59
Austraalia	71	Soome	58
Ühendriigid	70	Tschehhoslovakkia	56
Taani	63	Ungari	55
Austria	63	Eesti	50,3
Schveitsi	62	Prantsuse	48
Saksa	61	Bulgaaria	23

Põhjused, miks üldse töölisklassi osatähtsuse tegelikult ei vasta tema arvulisele osakaalule on kahesugused. Esiteks tööliskonna sisemine koostis ja teiseks vähene organiseeritus.

Üldiselt tunnustatult töölisklass ühel või teisel maal evib seda suuremat osatähtsust, mida kompaktsem ta on ja mida suurem on selles tööstustöölise kaal. Eesti töölisklassi sisemine koostis pakub (1934. a.) järgnevat pilti.

	põllumajandus tööstus		muud harud
	t u h a n d e t e s		
töölised	116,5	121,9	90,3
ametnikud	4,0	11,6	58,1

Järelikult tööstustöölise koguarv (121,9 tuhat) moodustab töölisklassist ligi $\frac{1}{3}$. Sellest arvust 65,7 tuhat kuulub aktiivse rahvastiku hulka, millest omakorda ligi pool (31,9 tuhat¹⁾) tegeleb suurtööstuses. Viimane arv määrab ka suurelt jaolt töölisklassi osatähtsuse kaalu. Ei saa öelda, et see arv oleks kuigi suur, ta on umbes 13% töölisklassi üldarvust. Eelnevas peitubki üks Eesti töölisklassi vähese osatähtsuse põhjusi Eesti ühiskonnas.

Teiseks Eesti töölisklassi vähese osatähtsuse põhjuseks Eesti ühiskonnas on tema vähene organiseeritus. Aktiivset rahvastikku moodustavast tööliskonnast Eestis on organiseeritud põllunduses ainult 0,07%, milline madal arv aga oluliselt sõltub maatööraha organiseerimistöö keelust, muil aladel kokku (tööstus, kaubandus, liiklus) 8,7%, ainult tööstuses aga tunduvalt enam. Käesoleva aasta lõpuks kavatsuste kohaselt peab see arv

aga tõusma juba 14%-le. Taanis maatöölise organiseerimine ulatub 15%-le, tööstustöölistel Skandinaaviamais paiguti üle 90%.

Asudes tegema eelneva ülevaate kohaselt järeldusi Eesti töölisklassi ühiskondliku osakaalu kohta, tuleb konstateerida, et see ebanormaalne olund, mis arvestamata tselikkust ja õiglust, töölisklassi on surunud Eesti ühiskondlikus skeemis hoopis tahaplaanile, peab tulema kõrvaldamisele. Küsimuse lahendus oleneb aga täiel määral töölisklassist endast. Eesti rahvas on suures enamuses tööd tegev rahvas, sest töölisklassi otseks liitlaseks peab olema väikekodanlus, kes, nagu tähendatud, moodustub ülekalduvalt iseseisvalt töötavaist maapidajaist. Mõlemad klassid kokku annavad 82,1% kogu rahvastikust, kuid pole olnud teadlikud küllaldaselt määral oma ühiskondlikust osakaalust.

Ühelt poolt töölisklassi osatähtsust tõstab viimasel kahel aastal Eestis uuesti jalgu alla saav suurtööstus ja hoogsalt arenev organiseerimistöö. See on ka käimasoleva organiseerimiskuu kaugem mõte. Samuti töölisanemate rakendamine töölisliikumise evib kaugeleulatuvat tähendust.

Teiselt poolt osutub ilmingimatu vajalikuks põllupidajate vabade kutseorganisatsioonide edasiloomine ja väljaarendamine. Ainult seesuguste organisatsioonide olemasolu on võimaldanud Skandinaavia mais töölise ja talupoegade liidu loomist ja püsimist. Eesti ühiskondlik skeem, mis avaldub rahvastiku jaotuses klassidesse, näitab, et selline liit Eestis pole mitte ainult võimalik, vaid ka vajalik. Ületamatuid raskusi ses küsimuses ei ole võimalik konstateerida. Teadvus enese osatähtsusest ja tugevad organisatsioonid võimaldavad tööd tegevail kihtidel ühiskonna korralduse põhiliselt küsimusis kaasa rääkida. Eesti töölisklassi kuuluval 400.000 kodanikul ja tema liitlasil, keda on 522.000, on selleks täieline õigus.

—rR.—

Töölisanemate 4. üleriiklik konverents.

E. T. Keskliidu korraldusel tuli kokku pühapäeval, 9. veebruaril k. a., töölisanemate 4. üleriiklik konverents. Töökohtadel tunti konverentsi vastu suurt huvi. Esitatud olid kõik käitised, kus tegutsevad töölisanemad. Konverentsi alguseks kogunes „Ühisklubi“ saali 130 töölisanemat. Peale selle oli tulnud konverentsile sõnaõiguslikke esindajaid ametiühinguist. Külalistena võtsid konverentsist osa Vabariigi Va-

litsuse esindaja majandusminister K. Selter, teedeminister O. Sternbeck, töökaitse ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktor J. Sonin ja Eesti Haigekassade Liidu esindajad.

Avamine.

Konverentsi avab kell 10 Keskliidu abiesimees H. Isküll, öeldes avasõnas järgmist:

Töölisanemad on tulnud kokku pidama 4. üleriiklikku konverentsi. Käesolev konverents on kutsutud kokku töölisanemate soovil, arutama tööliskonna ellu puutuvaid pea-

¹⁾ arv 1. dets. 1935. a. Rahvaloendil 1934. a. vastavaid arve ei käsitletud.

küsimusi ja tööliste kohapealseid päevamuresid.

Meie peaküsimuste kohta on konverentsi päevakorras rida kõnesid vastavate referentide poolt, kuna kohapealse tähtsusega päevamured tõstetakse esile saadikute poolt.

Konverentsi kokkukutsuja, E. T. Keskliidu juhatase nimel, on minul au tervitada kõiki konverentsist osavõtjaid, külalisi, töölisanemaid ja ametiühingute tegelasi.

1933. a. 2. töölisanemate üleriiklikul konverentsil pandi alus ametiühingute ja töölisanemate pidevale koostööle. Järgmisel konverentsil 1934. a. kõvendati seda koostööd. Vahepeal tehti sedasama, piirkondlikudel konverentsidel. Käesoleval konverentsil võime kinnitada, et ametiühingute ja töölisanemate vahel valitseb äärmiselt tihe koostöö. See on tulnud suureks kasuks kogu Eesti tööliikumisele.

15. veebr. — 15. märtsini k. a. toimub ametiühingute organiseerimiskuu.

Seega on konverents sattunud õnnelikule ajale. Töölisanematel on võimalik teha oma-poolseid algatusi organiseerimiskuu kordaminekuks. Möödunud aastal oli meie ametiühingutel tunnustatav edu palgavõitluste kui ka organiseerimise alal. Ametiühingute otsesel ja kaudsel juhtimisel peeti 25 palgalikumist, millest võttis osa umbes 10.000 töölise. 10 kutsegrupis sõlmiti kollektiivlepinguid, mille alla kuulub umbes 4000 töölise. Mõned palgavõitlused ei õnnestunud välistel põhjustel.

Möödunud aastal tõusis Keskliidu liikmete arv 2000 liikmemaksu-maksja liikme võrra.

Organiseerimiskuu kava kohaselt tahavad ametiühingud võtta juurde 2500 uut liiget. Tõstame liikmete arvu 10.000 peale ning aasta lõpuks vähemalt 12.000 peale.

Organiseerimiskuu loosungites on meie ühised peanõudmised,

mida tuleb selgitada laiemates tööliiskeskades ja kogu avalikkuses. Selles asjas peab tulema kaasa kogu tööliiskond.

Elmistel konverentsidel seati ülesse rida peanõudmisi, mille eest ametiühingud on võidelnud. Võitlus nende nõudmistele eest kestab edasi. Käesoleval konverentsil võtab neis küsimustes kahtlemata oma täiendavad seisukohad.

Käitiste tööliiskoosolekud, ametiühingute koosolekud, töölisanemate nõupidamised ja konverentsid on olnud Keskliidule

võitlusjõu ja seisukohtade allikaiks.

Meie organisatsioonis on määravaks võimuks organiseeritud tööliste tahe, sest ametiühingud on tööliste vabad organisatsioonid. Siin määratakse tööliste eneste poolt organisatsiooni põhimõtte, korraldus ja sihid. Siin töölised ise valivad omale juhid ja kontrollivad pidevalt nende tegevust. Seepärast oleme täie järjekindlusega võidelnud tööliste vabade organisatsioonide olemasolu eest. Meie ei ole nõustunud nende organiseerimisviisidega, kus ei saa maksvusele pääseda tööliste tahe.

Töölised on huvitatud sellest, et meil oleksid isetegevuse vabadused,

demokratlikud põhiõigused, et oleks võimalik organiseeritult võidelda oma olukorra parandamise eest. E. T. Keskliit ja tema ametiühingud on otsustavalt astunud välja kõikide voolude ja püüete vastu, mis on olnud sihitud tööliste demokraatlikkude põhiõiguste vastu.

Kahjuks peame märkima, et reas suurkätistest ei tunnustata tööliste organiseerimisvabadust ja töölisanemate valimise õigust. „Kiivioli“, „Tselluloose“, „Kave“, „Gloobuse“, „Kunda“ ja terves reas teistes suunkäitistes ei tunnustata töölisanemaid ega taheta näha ka ametiühinglasi. Seal valitseb vaen ametiühingute ja töölisanemate vastu. Seal tahtakse teha tööd vaikivate nukkudega.

Need käitised tahavad olla riigiks riigis, võõrkehaks rahva keskel. Nad ei taha tunnustada tööliste õigusi ja maksavaid seadusi.

Kuid olgem teadlikud selles, et tööliste õigused, ükskõik millised, peale õiguse madalatele palkadele, pole veel kusagil maailmas leidnud tunnustust esitatud palvete pärast, või lihtsalt inimarmastusest, vaid

oma õiguste tunnustamist on tulnud töölistel kõikjal peale sundida tugevate organisatsioonide kaudu.

Ka meil pole teist teed. Peame jälgima teiste maade eeskujusid ning seda ka teostama.

E. T. Keskliit on selle põhimõtte omaks tunnistanud. On ehitatud oma organisatsioonid üles vanade demokraatlikkude riikide vabade ametiühingute eeskujul. Kasutades ära nende kogemused ja kaasabi.

Meile on aga seepärast tehtud etteheiteid, aga veel enam on pandud süüks, nagu poleks meie seepärast enam eestlased!

Teame aga, et tänapäeva kõik rahvad ja riigid ning nende seltskonna kihid on sõltuvad laias maailmast ja tema asjade arengust, mispärast ka meie — töölised ei saa elada mingit kolkaelu.

Kui meie aga kusagilt eeskujusid võtame, siis just demokraatlikkudest riikidest, milline riigivorm ka Eesti rahva enamuse poolt on ainuõigeks tunnustatud. Seega oleme meie töölised Eesti rahva enamusega demokraatia suhtes ühemeelsed.

Meie ei loobu oma demokraatlikest organisatsiooni põhimõttest ega hakka ka asju ajama Itaalia, Saksa, Austria, Poola või Läti fashistlikkude muustrite järgi. Fashistlikud rehiimid on mõnes kohas juba langenud kokku ja mujal on nad kokku varisemas, koos oma juhtidega, mida rutem see häving sünnib, seda parem ühiskonnale, sest barbaarsusel ei tohiks olla ruumi kultuurihiskonnas.

Meie oleme korduvalt rõhutanud, et töölisanemad ei suuda täita omi ülesandeid kui neil ei ole seljataga organiseeritud töölisi. Organiseerimatus olekus ei parane meie olukord. Ei laiene meie õigused. Ei tõuse meie osatähtsus ühiskondlikus elus ja võitluses. Ainult siis, kui organisatsioonid töölisi ühendab, suu-

davad nad parandada oma töötingimusi ja seada oma elu paremale järjele.

Seepärast tahan siinkohal teie, kui tööliskonna poolt valitud usaldusmeeste osatähtsust organiseerimise ülesannetes eriti alla kriipsutada.

Tervitused.

Tervituseks saab esimesena sõna Vabariigi Valitsuse esindaja majandusminister K. Selter.

Tervitab konverentsi Vabariigi Valitsuse nimel, avaldades lootust, et konverents teeb tõsist tööd. Ühtlasi annab edasi riigivanema kutse konverentsist osavõtjale, ilmuda konverentsi lõpul Kadrioru lossi vastuvõtule. Peatub pikemalt rahvamajanduse viimaste aastate saavutiste juures, käsitades ka töövoimaluste ja palkaküsimusi. Töötundide arv on tõusnud 1935. a. 1/3 võrra ja töölise arv on olnud 1935. a. suur- ja kesktööstuses 30% suurem kui 1933. a. Olevat tõusnud ka töölise reaalpalk.

Tööliskonda puutuvate sotsiaalküsimuste alal märgib minister, et

Eestis tõuseb töölise arv ligi 150.000 peale.

See arv on suur ja väga kaaluv meie rahvamajanduses. See suur osa meie ühiskonnast ei tohiks jääda organiseerimata ja ka mitte halvasti organiseeritud olla. Mitte igal pool ei ole töölise organiseerimine korraldatud nii, nagu vastavates seadustes võimaldatud. Peab kahetsust avaldama sel puhul. Ministri arvates tööliskonna organiseerimise küsimus on üks mõjuvam tegur sotsiaalsete vahekorade arenemises. Senine töölise organiseerimine on sündinud vabade töölise organisatsioonide kaudu.

Rõõmustaval kombel on töölise organisatsioonid taotlenud sihte, mis vastavad kogu rahva ja töölise huvidele.

Vabade organisatsioonide kõrval peaks tööliskonnal olema ka avalik-õiguslik organisatsioon — tööliskoda.

Valitsusel on kaalumisel

kutsuda uuesti ellu sotsiaalministerium,

kelle ülesandeks oleks töölisesse puutuvate sotsiaalküsimuste käsitlemine. Avaldab lootust, et kui tööliskonna oma vaba organiseerimine asjalikult areneb ja kui kokku astub ka töölise avalik-õiguslik kutseesindus, et siis paljud küsimused, mis praegu seisavad ja mis töölise arvates küllalt kiiresti ei liigu, et siis need küsimused ka lahendamist leiavad.

Lõpuks selgitab rahvuskogu kokkutuleku tähtsust. Soovib konverentsile edu ja avaldab soovi, et konverentsi otsused tehtaks valitsusele vastavate ametkondade kaudu teatavaks, et valitsus saaks neid oma töö juures arvestada.

Eesti Haigekassade Liidu nimel tervitab konverentsi V. L u k k s e p p.

Rakendus.

Konverentsi juhatusse valitakse Keskliidu esimehed K. Kiiman, H. Isküll ja A. Offenbach. Töölisevanemaist A. Petrov — Tallinnast, V. Mölder — Narvast ja Pertels — Tartust. Protokollimine jääb Keskliidu sekretariaadi hooleks.

Konverentsi päevakord määratakse kindlaks järgmisel kujul:

1. Konverentsi avamine ja rakendus.
2. Palgaolude korraldamine — ref. L. Metslang.
3. Vanaduse ja invaliidsuse kindlustuse küsimus — ref. L. Johanson.
4. Majanduslikke küsimusi — ref. A. Jõeäär.
5. Organiseerimisküsimusi — ref. J. Mihkelson.
6. Informatsioon kohtadelt.

Juhataja teatab, et konverentsist võtavad osa hääleõigusega tööstusliikude kätiste tööliskonna asutiste seaduse alusel valitud töölise nõukogude liikmed ja töölisevanemad. Konverentsist osavõtavad töölise nõukogud ja töölisevanemad on mandaadiks esitanud väljavõtte valimiskomisjoni koosoleku protokollist, millest on näha, et nad on valitud töölisevanemateks.

Konverentsist võtab osa 130 töölisevanemat. Konverentsi töö toimub Keskliidu koosolekute, konverentside ja kongresside kodukorra järgi.

Konverents asub päevakorra juurde.

Palgaolude korraldamine.

Palgaolude korraldamisest refereerib Keskliidu sekretär L. Metslang. Põhjendab, miks töölisel peab olema palgavõitluse vabadus. Töötingimused tuleb kindlaks määrata kollektiivlepinguiga. Praegu maksev töötülide lahendamise seadus vajab muutmist. Sellele seisukohale on asunud ametiühingud, töölisevanemad ja kätiste koosolekud. Esitab resolutsiooni.

Teedeminister O. Sternbeck võtab sõna ja märgib: Riiklikudel ja üldrahvamajanduslikudel kaalutlustel peab riigivõimul olema võimalus töötüldesse vahele segada. Praeguse seaduse järgi töölised võivad töötüldide puhul valida oma esindajaiks ka ametiühinguid. Kui meie ametiühingud kujunevad sellisteks, nagu seal, kust eeskuju võetakse, siis võivad nad alati igal juhul esindada töölisi. Meie töölised on vähe organiseeritud.

Mujal on kuni 90% töölisi organiseeritud. Seal on lomulik, et ametiühing on tööliste ainuesindaja töötüli puhul. Mina tahaksin näha, et organiseerimise töö oleks esikohal.

Möödunud aastal astuti ühele suurele töötülile vahele. Nüüd näib, et see ei olnud päris õige. Tööandjad ei ole täitnud täiel määral oma lubadusi. Üle öö ei tohi streiki teha.

Etteloetud resolutsioon, milles nõutakse praeguse seaduse muutmist, võidakse vastu võtta, see näitab teatavat meeleolu, kuid tõenäoliselt valitsus seaduses muudatusi ette ei võta. Mina soovin, et ametiühingud kasvaksid tugevaks. Mitte 80—90%, vaid 100% töölistest olgu organiseeritud.

A. Jõeäär (Keskliidu juriskonsult): Organiseerimise töö asjus võib härra ministri seisukohtadega olla nõus. Arvamised lähivad aga lahku palgaolude korraldamise küsimustes. Maksva põhiseaduse järgi on meil olemas streigiõigus. Selles küsimuses ettevõtjate majanduslikud huvid ei ole tähtsad.

Majandusminister ütles riigi majandusnõukogus, et töötülide lahendamise seaduse sihiks oli, et lükata tagasi tööliste põhjendamatuid nõudmisi. Põhiseaduse järgi võib streigivabadust piirata ainult avaliku julgeoleku huvides, mitte majanduslikudel kaalutlustel.

A. Tois (Krulli metallitehas): Kuidas on lood suvise Sindi töötüliga?

Minister Sternbeck: Sindi töölised ei ole peale töötülide lahendamise seaduse maksmapanemist algatanud uut töötüli. Tuleb toimida vorminõuete järgi, et oleks võimalik kutsuda komisjoni kokku.

L. Metslang: Oleks soovitav, et töölisvanemad võtaksid seaduse kohta sõna ja selgitaksid kohapealseid seisukohti. Minister tähendab, nagu ei oleks Keskliidus arvestatud liikmemaksu maksjad. Võin kinnitada, et Keskliit arvestab ainult neid liikmeid, kelle pealt on Keskliidule õiendatud liikmemaks.

Pertels (Tartu): Tartu triikitöölised leppisid tööandjatega töötüli puhul ametiühingu algatusel omavahel kokku. Komisjonist ei loodetud kasu saada.

Kuller (Sindi tekstiilvabrik): Kui suvel Sindis tekkis töötüli ja arenes suureks streigiks, siis teatas tööinspektor, et tänasel päeval astub jõusse uus seadus ja meie palgatüli tuleb seal lahendamisele. Tööinspektori poolt nõuti kategooriliselt, et meie streigi lõpetaksime. Seepärast jäigi meie asi suvel pooleli.

Minister Sternbeck tähendab kõnelejale vahele: See ei oleks tohtinud nii olla!

H. Roog (Tallinn, Rauaniit): Palgavõitlust saab ja peab kindlasti sel ajal alustama, kui käitis on tellimistega koormatud. Tuleb kasutada parajat silmapilku. Kui Sindi töötüli algas, siis oli olukord soodne. Praegu võib olla seda enam ei ole.

V. Pulver (Raudtee liinitöö): Kas raudtee liinitöölised võivad kasutada töötülide lahendamise seadust?

Minister Sternbeck: Nad võivad seadust kasutada. Selleks on ka teine tee, et oma asju lahendada.

L. Metslang: Palgavõitluste puhul tööandjad levitasid sihlikku informatsiooni. Streike püüti tembeldada poliitilisteks aktsioonideks. Selle kohta on politsei poolt korraldatud juurdlusti, ja need on tõendanud, et ettevõtjate kahtlustused ei pidanud paika. Tööandjatel ei tohiks olla eelarvamisi ametiühingute ja nende tegevuse kohta. Rida meie tööandjaid on siiski sel arvamisel et, töölisel on mustaks mullaks, mis peab kõike kasvama ja looma, kuid neil ärgu olgu õigusi oma huvide eest välja astuda. Lubamatult madalad on palgad meie eksporttööstuses ja laevanduses, kus püütakse võistelda välismaadega tööliste madalate palkade arvel. See nähtus peaks kaduma.

Laane: (Tartu telefonivabrik): Enne saab tööline õigust jumala käest, kui praeguste tööinspektorite käest. Ametiühigut peab olema õigus esindada töölisi. Ametiühingutesse on koondunud teadlikum, osa töölistest.

Almann (Riigi põlevkivi kaevandus): Kaevandustest on palku järgjärgult vähendatud. Nüüd on hakatud kaevandustöölisi ka varastama. Tehtud tööd ei arvestata ja mõõdetatakse õieti. Töölistel on hiljem seda raske kontrollida. Tööinspeksiooni tegevusega ei saa olla rahul.

Direktor Sonin: Meie viga seisab selles, et tööinspeksioonil on liig palju tööd. Ta on tööga üle koormatud. Mina ei usu et meie tööinspektori ei ole küllalt erapooletud. Teie siidistade tööinspektoreid, et nad ei toimi tööliste huvides, tööandjad jälle räägivad, et inspektoriid ajavad asju ainult tööliste huvides.

Koplus (Tartu): Tööinspektoriid ei täida oma ülesandeid, mis põhjustel, seda töölised ei tea.

Pärn: Revideerimise puhul käitistes tööinspektoriid pöörduvad ainult tööandjate poole.

Rosenbaum (Luter): Vene ajal tööinspektor võis olla oma ameti peal ainult 3 aastat, siis tuli uus. Seepärast olid nad agaramad.

Juhataja teatab, et ettepanekud tuleb anda sekretariaadile.

Kas sotsiaalkindlustus laieneb?

Ülevaatliku referaadiga esineb E. Haigekassade Liidu sekretär L. Johnson.

Läbirääkimistel võetakse elavalt sõna.

A. Offenbach (Keskliidu juhatus): Triikitöölised on oma ametiühingu kaudu teostanud vanaduse- ja invaliidsuse kindlustuse. See on aga olnud väga raske. Peaks tulema riiklik kindlustus. Töölised ei jää töövõimetuks oma süü läbi. Kindlustatud peavad olema niisasti vanad, töövõimetud kui ka järelejäänud. Riik ja töösturid peavad kandma kindlustuse kulud, sest tööliste palgad on madalad. Ametnik, kes teedeministeeriumis teeb seaduse kohta kalkultatsioone, peaks oma töö lähemal ajal lõpule viima. Riigi majan-

dusnõukogu seisukoht selles küsimuses ei ole meile vastuvõetav.

L. Metslang: Töökohtadel ollakse äärmiselt huvitatud selle kindlustuse teostamisest. Igakordsel väljasõidul töölised küsivad Keskliidu tegelaste käest kuidas lood selle seaduse tulekuga on.

A. R. d. e. r: (Balti Puuvillavabrik): Kindlustuse teostamine on otse hädavajaline. Vanade ja töövõimetute tööliste olukord on kohapeal meeleheitlik.

J. K. a. r. a. s. k (Riigi Sadamatehas): Käitiste ruumid on halvad. Sellest tuleb kutsehäigusi. Kutsehaiguste vastu kindlustamine on väga tarvilik. See ei ole õiglane, kui tahe-takse haigekassade alt välja arvata need teenijad, kes saavad palka üle 200 kr. kuus. Ka see ei ole õige, et haigekassade maksude tagantjärele sisse nõudmine viiakse seniselt 5 aastalt 1 aastale. Haigekassades peab jääma tööliste omavalitsus senisel kujul..

M. i. n. i. s. t. e. r. S. t. e. r. n. b. e. c. k: Vabariigi ajal olemine näinud palju käitiste pankrotte. Läti teostati oma ajal põllutööliste kindlustus ettevalmistuseta. Tuli aga välja eluvõoras ja bürookraatlik korraldus. Hiljem tuli see ümberkorraldada. Vanaduse- ja invaliidsuse kandlustuse maksmapanekuks tuleb teha pikemaid ettevalmistusi ja kalkulatsioone. See-pärast ei ole põhjendatud etteheited ministee-riumi kalkulaatorile. Ka on meil vähe mate-maatikuid, kes tunneks sotsiaalkindlustuse kü-simuste arvutamist.

R. e. f. e. r. e. n. t. L. J. o. h. a. n. s. o. n: Paljude töö-õnnetuste põhjustes on süüdi tervisevastased käitised. Määrused on puudulikud. Töö-inspektorid külastavad ettevõtteid väga vähe. Küll aga revideerivad sageli põhjusetu hai-gekassasid. Ja seeläbi koormab end liigse tööga. Volikirja tõestamine haigusabiraha kättesaamiseks on eluvõoras.

Majanduslik elustumine peab tooma palgakõrgendust ja elutaseme tõusu.

Keskliidu juriskonsult **A. J. o. e. ä. ä. r.** oma pikemas ettekandes käsitleb tööliste ellu puu-tuvaid majanduslikke peaküsimusi: üldist olukorda tööstuses, rahva elutaset, elumaksi-muse tõusu, ametlikke andmeid, tööliste pal-gaolusid ja selle tõstmise võimalusi ja vaja-dusi, organiseerimistöö ja kollektiivlepingu sõl-mimise raskusi ning takistusi. Selgitab eel-mise konverentsi majanduslikke otsusi, mär-kides et nende eest tuleb võitlust jätkata. Esitab ettepaneku.

Läbirääkimistel võtab kõigepealt sõna mi-nister **S. t. e. r. n. b. e. c. k** ja teatab, et konverent-sil ei oleks otstarbekohane käsitada teatud väliskaubanduslikke küsimusi.

Juhataja läheb päevakorras edasi.

Organiseerimistöö esi-kofale! 100 protsenti töö-lisi ametiühingutesse.

Organiseerimisküsimust selgitab Kesklii-du instruktor **J. M. i. h. k. e. l. s. o. n.**

Referaadile järgnevad elavad läbirääki-mised.

M. i. n. i. s. t. e. r. S. t. e. r. n. b. e. c. k: Praegune valitsus on pannud sellele suurt rõhku, et rahvas oleks organiseeritud. Seda tuleb teha ka töölistega. Mõned ühistegelised asutused ei taha vastu võtta uusi liikmeid, pidades silmas oma kitsaid huvisid. Töölised peaksid olema organiseeritud 100% igal kutsealal. Siis ei tule ette niisuguseid asju, et ühingud võiksid teha tähtsaid otsusi ja algatusi laie-mate hulkade arvamiseta.

L. M. e. t. s. l. a. n. g: Tööliskonna organiseerimisel on tulnud eelkõige kaotada umbusk ametiühingute vastu. Möödunud kongress andis selleks suure tõuke. Ametiühingud peavad võtma vastu kõiki liikmeid, kes tahavad seal ausalt töötada. Keskliit peab silmas, et sellest põhimõttest peaksid kinni kõik ameti-ühingud. Meie ametiühingud on töölisvanemate konverentside ja käitiskoosolekute abil kõigis tähtsamates küsimustes kontakti pida-nud laiemate hulkadega. Töölised võivad oma huve kaitsta eeskätt vabade ameti-ühingute kaudu. Eeloleval organiseerimis-kuul tõstame oma liikmete arvu.

A. T. o. i. s: Kui amfetiühingud peavad kinni ametiühingulisest tööst, siis töölised tulevad kaasa.

N. A. n. d. r. e. s. e. n (Keskliidu juhatus): Sõnavõttudes ei maksa esile tuua poliitilisi motiive ja vanu asju.

A. O. f. f. e. n. b. a. c. h: Eelmisel Keskliidu kongressil jäid juhtkonnast eemale need inimesed, kes käisid pidamas tööliste ainult püha-päeviti koosolekuid. See on soodustanud töö-liste organiseerimist. Meie organisatsioonides valitseb demokraatlik vaim ja korraldus. Käesolev konverents peab andma suure tõuke organiseerimiskuu läbiviimiseks.

L. u. k. s (Tartu Kammivabrik): Noorimaks tööalaks Eestis on kammitööstus. Meie töö-liste keskel on tõusnud esile organiseerimise tahe.

R. e. f. e. r. e. n. t. J. M. i. h. k. e. l. s. o. n: Lõpusõnas märgin seda, et töölised saavad oma huve kaitsta ainult oma vabade organisatsioonide abil. Võib näha, et kohtadel valitseb kindel tahe organiseerimiseks. Selleks paneme kõik ühiselt käed külge. Eeskätt viime läbi orga-niseerimiskuu ja tõstame oma liikmete arvu vähemalt 10.000 peale ja aasta lõpuks 12.000 peale.

Mitmesugused küsimused.

L. u. k. s: Tartu kammivabrikus on tööliste kohtlemine väga halb. Tuleb isegi kohtu kaudu asju lahendada. Pearõhu asetame orga-niseerimistööle.

K. o. p. l. u. s: Tartu trüükikodades ei ole käi-tiste ruumid küllalt tervishoidlikud. Töö-inspektori poole pööramine ei ole olukorda parandanud. On tulnud ette ka arusaamatusi töös-kuse ametiga, tööpilaste ja õppinud tööliste õiguste asjus. Teen vastuvõtmiseks ettepaneku.

A. M. a. u. r. e. r: Tööinspektorid ei ole meie käitises 17 aasta jooksul revideerimise puhul ülesse otsinud töölisvanemaid. Tööins-

peksioon tuleb ümber korraldada ja teen selleks Narva töölisvanemate nimel vastava ettepaneku.

Direktor Sonin: Tööinspeksioon on käitiste tervishoidlikke küsimusi lahendanud. Haigekassasid revideerinud selleks, et vigade peale tähelepanu juhtida. Tööinspeksiooni koosseis on väike. Väga raske on korraldada pagarite öötöö keelu asja. Samuti on raske kontrollida ületunde. Töölised ei anna vajalikke andmeid. Töölise seisukohalt tööinspeksioon ei toimi ülekohtuselt.

Minister Sternbeck: Töölise omavalitsusel haigekassades, on palju vaenlasi. Saan tihti igasuguseid ettepanekuid selles asjas.

Juhataja teatab, et konverents läheb üle resolutsioonide vastuvõtmisele, mis sekretariaadi poolt läbivaadatud.

Resolutsioonid kannab ette Keskliidu sekretär L. Metslang. Resolutsioonid võetakse vastu ühel häälel.

Juhataja teatab, et konverentsi tööst ilmub ülevaade „Töölise Hääles“. Konverents volitab resolutsioone esitama vastavatele asutistele ja nende põhjal korraldusi tegema Keskliidu juhatust.

Töölise südamefunnistus on öelnud oma sõna.

Lõpusõnas juhataja, Keskliidu abiesimees H. Isküll märgib, et konverentsi töö oli asjalik ja üksmeelne. Töölise südamefunnistus tänase konverentsi näol on öelnud ausalt, otsekoheselt ja iseteadvalt oma sõnad ja seisukohad. Nüüd läheme töökohtadele ja jatkame seal tööd sama üksmeelselt. E. T. Keskliidu nimel tänan kõiki konverentsist osavõtjaid ja lõpetan konverentsi.

Konverents lõppes kell 15.50.

Konverentsist osavõtjad läksid seejärgi Kadrioru lossi riigivanema vastuvõtule.

Konverentsi resolutsioonid.

Konverentsil 9. veebruaril 1936. Tallinnas võeti vastu ühel häälel järgmised resolutsioonid.

Organiseerimisküsimus.

Töölisvanemate 4. üleriiklik konverents konstateerib, et tänapäeval suudab tulemusrikast võitlust pidada töölise olukorra parandamise eest ainult tugev, ühtlane ja massiline ametiühing, mille löögijõud seisab peamiselt: 1) suures liigete arvus, 2) tüblides juhtides ja 3) tugevates kassades.

Vabaametiühingute eduliseks tegutsemise eeltingimuseks on organiseerimise vabadus, et töölised võiksid vabalt kujundada oma organisatsioonid ja nende keskkoha. Ükski ametlik asutus, olgu tema nimi või korraldus mis tahes, et suuda anda töölisele seda, mis neile annab nende vaba organisatsioon.

Konverents peab tarvilikuks, et kõik töölisnõukogu liikmed ja töölisvanemad:

1) *organiseeruvad ise vastavalt oma kutse- või tööstusala ametiühingusse;*

2) *täidavad käitistes ametiühingute usaldusmeeste ülesandeid;*

3) *hoolitsevad aktiivsete ametiühinglastena selle eest, et töölisnõukogude või töölisvanemate valimised toimiksid alati õigel ajal;*

4) *et töölisnõukogu liikmeiks ja töö-*

lisvanemaiks valitaks ainult kindlad, teadlikud ja tublid ametiühinglased, kellel on tööliiskonna ja ametiühingu usaldus;

5) *teevad töökohtadel ametiühingulist selgitustööd kaastöölise hulgas;*

6) *verbivad juure uusi liikmeid ja kasseerivad liikmemakse;*

7) *levitavad töökohtadel tööliiskirjandust, eriti „Töölise Häält“;*

8) *selgitavad töölisele ametiühingute tähtsamaid majanduslikke ja sotsiaalpoliitilisi nõudeid, tõstes neist välja: 1) vanaduse-, invaliidsuse ja järelejäajate kindlustamise, 2) töölise omavalitsuse säilitamise haigekassades, 3) kollektiivlepingute sõlmimise, 4) palgavõitluse ja organiseerimise vabaduse, 5) suurtööstuse riikliku sisulise kontrolli ja 6) tööinspeksiooni ümberkorralduse küsimusi;*

9) *organiseerimiskool arendavad vastavate ametiühingute juhiste kohaselt eriti intensiivselt ametiühingulist selgitustööd;*

10) *selgitavad ametiühingute majanduslikke ja sotsiaalpoliitilisi nõudeid käitiste üldkogukoosolekutel, kutsudes tarbekorral vastavaid ametiühinglasi-asjatundjaid kõnelema;*

11) *peavad alaliselt tihedat sidet ametiühingu ja töökoha vahel ning hoolitsevad, et tööandjad ja nende käsilased ei saaks arendada töökohtades*

survet töölisvanemate valimistel, ametiühinglaste ja ametiühingulise tegevuse vastu üldse;

12) korraldavad käitiste üldkogu koosolekuid võimalikult sageli, tarvilisel korral tõstes üles seal ametiühingulisi küsimusi;

13) käivad alati ametiühingute poolt korraldatud töölisvanemate ja ametiühingute ühiseil koosolekuil esitamas aruandeid ja saamas juhiseid.

Palgavõitluse vabadus.

Konverents tunnustab kõigi töövõtjate palgaolude korraldamise otstarbekamaks mooduseks kollektiivlepingu, mis sõlmitakse vaba töövahenduse abil tööliste vabade ametiühingute ja tööandjate vahel.

Töölistel peab olema vaba valik korraldada töötingimusi streigi või vahekohtu abil. Töölisel kasutavad streiki niikuinii ainult äärmise vajaduse korral.

Praegu kehtiv Töötulide lahendamise seadus vajab muutmist. Konverents asub seisukohal, et seda tuleb teha kiires korras, 16. juulil 1935. a. E. T. Keskliidu juhatause poolt valitsusele esitatud ettepaneku kohaselt.

Töölistel peab olema palgavõitluse vabadus. Vastasel juhul jäävad nad tööandjate ja tööinspeksiooni meelevalda alla ja on võimetud parandama oma olukorda.

Danaduse ja invaliidsuse kindlustus.

Kuna Eestis on praegu pidevalt haiged ja vigased, töövõimetud ja vanad töölised kindlustamata, siis konverents peab kiireks ja tarvilikuks töövõimetute, vanade, kutsehaigete, leskede ja vaeslaste kindlustamise seaduse maksmapanekut järgmisel alusel:

Töövõimetute, vanade ja järelejääjate kindlustamine peab olema sundslik ja tuleb kohandada tööstuse, kaubanduse, veoettevõtete, kaevanduste, põllu- ja metsamajanduslike ja vabade kutsete töolistele, teenijatele ja õpilastele, samuti ka kodutööliste ja majateenijatele.

Vanaduspension. Vanuse piir, kust peale maksetakse pensioni, ei või ületada meestel 55 ja naistel 50 aastat.

Pension on kindel ja ühtlane kõikidele kindlustatuile. Iga alaealise lapse pealt maksetakse kindlaksmääratud lisa-pensiooni.

Invaliidsuse pension. Invaliidsus peab haarama: a) üldtöövõimetust, b) kutsestist töövõimetust. Töövõimetus on: a) täielik, b) osaline. Töövõimetus võib olla tekkinud vigastuse või haiguse tagajärjel. Täispension on ühtlane kõigile. Osaline pension vastab töövõime kaotuse protsendile. Invaliidsuse pensioni õiguse omandamiseks pole staaži. Iga alaealise lapse pealt maksetakse lisapensiooni.

Pensionid järelejääjatele. Pensionäri surma puhul saavad pensioni kindlaksmääratud osas: 1) lesed, 2) alaealised lapsed kuni 18 a. vanuseni, 3) koolikäivad ja töödõppivad lapsed kuni 20 a. vanuseni. Pensionid lesele ja lastele on määratud kindlas suuruses igauhele eraldi.

Pensiooni suurus. Täispensiooni suurus peab vastama elatismiinumile. Lese pension poolele ja iga lapse pension ühele kolmandikule täispensionist. Kuid perekonna pensionid kokku ei või ulatuda üle $\frac{3}{4}$ pensioni, mis sai isa või ema, kes oli pensionioigusline.

Vanaduse, invaliidsuse ja kutsehaiguste vastu, leskede ja vaeslaste kindlustamine sünnib kindlustuskassas, millel on kindlustatute omavalitsus. Kindlustamine sünnib riigi ja töösturite poolt tasutud summade arvel.

Tööliste elutase peab tõusma!

Töölisvanemate 4. üleriiklik konverents, ära kuulates ettekande majanduslike küsimuste üle, leiab:

1) Majandusliku kriisi sügavpunkt on asendunud depressiooniga. Majandusliku olukorra niinimetatud paranemine ei ole tõstnud rahva elutaset. Küll vähenes tööpuudus, kuid see sündis palgatõusu allasurumise ja hindade kõrgelhoidmise teel. **Elukallidus on tõusnud.**

2) Ratsionaliseerimise tagajärjel on tõusnud keskmine toodang. Palgad, mis keskmiselt ennegi olid alla elatismiinumumi, ei ole aga samal määral tõusnud, vaid väga mitmesugustel põhjustel on palgad mõnel pool isegi lange-

nud. Selle tulemusena eksporttööstuse mõnedes harudes on märgata erakorraliselt suurt tulude kuhjumist, mis ulatab, näit. Uus-Balti metsatööstuses, 92,9 protsendini omakapitalist.

3) Suur lisaväärtuse norm ei tähenda aga alati, muuseas ka praeguses olukorras, suurendatud akumulatsiooni. Küll aga võimaldaks paremate palkade maksmine suuremat põllumajanduse ja tööstuse saaduste tarbimist laialiste töötavate kihtide poolt. Majanduslik elustumine peab minema palgakõrgenduse ja elatistaseme tõstmise kaudu. Palgavõitlus on seega tööliste üldrahvamajanduslikke ülesandeid.

4) Töösturite poolt esitatud statistilised andmed ei vasta alati tõeale. Eriti, mis puutub tuludesse, töötundide arvusse ja töötasu suurusesse. Selle pahe kõrvaldamiseks on hädavajalik tööstuse kontrolli sisseadmimine, mida aga ei saa usaldada töösturite enda organisatsiooni, K.-T.-koja kätte.

Kuigi eelmiste konverentside poolt ülesseatud majanduspoliitilistest nõudmistest seni ühtegi pole teostatud, vaid vastupidi, jääb töölisvanemate 4. üleriiklik konverents siiski kõigi nende nõudmiste juurde, asetades praegusel ajal tulipunkti palkade kõrgendamise nõudmise ja selle läbiviimiseks vajaliku palgavõitluse vabaduse nõudmise.

Tööinspeksiooni küsimus.

Kuna teedeministeeriumi ametlik aruanne ja tegelik elu tõendavad, et töökaitse inspeksioon ei suuda oma ülesandeid täita, mille tulemuseks on, et

- 1) tööstuskäitisi revideeritakse väga väikesel määral ja harva;
- 2) töökaitse seadusi rikutakse ja ignoreeritakse;
- 3) tööstuskäitiste tervishoiu ja õnnetuste ärahoidmise nõudeid jäetakse täitmata;
- 4) haigekassadele jäetakse suurel määral makse tasumata ja töölisi kindlustamata;
- 5) eriti rikutakse tööaja seadust ja pagarite öötöö keelu seadust;
- 6) tööinspektorid ei ole töölistele kätte-saadavad;

siis peab konverents tarvilikuks, et tööinspeksioon põhjalikult ümberkorraldataks järgmistel alustel:

- 1) tööinspektorite arvu suurendataks;
- 2) tööinspektorite määramisel arvestatakse E. Töölisühingute Keskliidu seisukohtadega;
- 3) pandakse ametisse osa tööinspektoreid, kes on määratud tööliste kutseühingute keskliidu poolt esitatud kandidaatide hulgast;
- 4) praegune vanem tööinspektor asetatakse uuega tööinspeksiooni otstarbekama korraldamise ja juhtimise huvides.

Haiguskindlustuse küsimus.

Konverents leiab, et haigekassade omavalitsuste kaotamise püüded ei tohi teostuda. Haigekassadele peab jääma täielik omavalitsus nagu praegugi. Haiguskindlustust tuleb laiendada kõigi töövõtjate kohta.

Sadamatööliste sotsiaalkindlustuse teostamine kiires korras on vajalik.

Konverents ei pea ka seadusepäraseks ja õiglaseks tööpilaste haiguskindlustuse alt väljaarvamist, mida on asutud viimasel ajal teostama. Ka ei ole lubatav ettevõtjate maksudevarjamise soodustamine sellega, kui haigekassamaksude sissenõudmise õigust piiratakse alla 5 aasta, nagu seda nõuab Kaubandus-tööstuskoda.

Teenijatele erikassade loomine ei ole põhjendatud, vaid nii tööliste kui ka teenijate kindlustamine peab sündima ühtlastel alustel haigekassades.

Mitmesugused küsimused.

1.

On ilmnunud nähe, et rikutakse töösokuse nõukogu otsust õpilaste väljaõpetamise kohta. Näit., kutseoskuse nõukogu on avaldanud määruse, et ladumasinatel tohivad õppida ja töötada ainult väljaõppinud käsiladudjad. Seda trükiteösturid, eriti Tartus ja Tallinnas, ignoreerivad.

Samuti rikutakse õpilaste õppelepingute tingimusi ja koguni jäetakse õppelepingud sõlmimata. Ka töösokuse ametid, näit. Tartus, ei ole oma ülesannete kõrgusel ja kutseoskuse nõukogul tuleb selles mõttes töösokuse ametilt nõuda tugevamat järelevalvet „Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seadusest“ kinnipidamiseks.

Üleriiklik töölisanemate konverents nõuab kutseoskuse nõukogu otsustest kinni pidamist ja palub Vabariigi Valitsust seaduse ja määruste rikkujaid karistada, võttes sellekohased karistuseparagrahvid vastavasse seadusesse sisse.

2.

Otstarbekohased määrused töölise elu ja tervise kaitseks käitistes tulevad maksma panna.

3.

4. üleriiklik töölisanemate konverents leiab tarviliku olevat, et palgalist puhkust saaks kõigile töölisele antud.

4.

Üleriiklik töölisanemate konverents tunnistab kiireks ja hädatarvilikuks Riigi Raudteevalitsuse Ehituseameti päevatöölise olukorra parandamiseks võtta ette järgmist:

1) Tõsta kõikide Ehituseameti nais- ja meespäevatöölise päevapalku 25% võrra.

2) Maksta kõikidele Ehituseameti päevatöölisele, kellel lapsed ülalpidada, laste abiraha R. T. nr. 35—1935. a. avaldatud „Riigi-töölise laste abiraha seaduse“ normide kohaselt.

3) Võimaldada kõikidele Ehituseameti päevatöölisele puhkust ja pikendada töölepingu ülesütlemiseks tarvilikku etteütlemise aega R. T. nr. 108—1934. a. avaldatud „Tööstustöölise palgalise puhkeaja ja töölepingu lõpetamiseks tarviliku ülesütlemiseaja pikendamise seaduse tingimuste ja normide kohaselt, selleks eestähendatud seaduse ulatust laiendades.

4) Kindlustada töökorraldustes sellekohaste muudatuste ettevõtmisega kaugemteeninud Ehituseameti päevatöölisele töövõimalusi aasta läbi.

5.

Et pagarite öötöö keeluseaduse järelevalvet tööinspektsioon viimasel ajal ei teosta ja kogu järelevalve lasub kutseühingu peal, esitavad 4. II 36 E. Toidu- ja Maitseainete töölise ametiühingu delegaadid hr. riigivanemale palve, milles soovisid:

1) Et pagarite öötöö keeluseaduse järelevalvet teostamiseks riigi eelarve korras pandakse ametisse 3 palgalist revidenti, kes võiksid järelevalvet teostada üle riigi, kuna nende sõidutingimuste taksid vastaksid tööinspektsiooni ametnike sõidutingimustele;

2) et revidendi kandidaadid esitaks kutseühing, kuna tema need leiaks pagari tööala asjatundjate keskel;

3) et seaduse rikkujatele määratakse endiselt karistuse alammäär, mis R. T. nr. 27 — 1934. a. § 5 loendatud;

4) et sissepääs revidentidel pagari- ja leivatööstusse igal ajal takistamata oleks võimaldatud või vähemalt ülevaade töökotta;

5) et ettevõtja karistamiseks, kes seadust rikkuvad, karistuse normid pandaks maksma.

Üleriiklik töölisanemate konverents nõuab eestoodud nõudmiste maksmapanemist.

6.

4. üleriiklik töölisanemate konverents peab tarvilikuks, et Kreenholmi käitis saaks maksma pandud 46-tunniline töönädal senise 48-tunnilise asemel, nagu see oli varemalt.

Vastuvõtul riigivanema juures.

Peale konverentsi töö lõppu riigivanem võttis vastu töölisanemad kell 5 p. l. Kadrioru lossis. Vastuvõtul viibis ka mitmeid ministreid ja kaitseväge ülejuhataja.

Töölise peasoovid.

Töölisanemate nimel pöördus Narva Kallivabriku töölisanem Adolf Maurer riigivanema poole järgmise kõnega:

Härra Riigivanem!

Minul on au Teid, tervitada töölisanemate 4. üleriikliku konverentsi nimel ja anda Teile üle tänase konverentsi peasoove.

Töömees seisab igapäev karmi elu keskel. Seepärast on meie sõnad otskohesed ja ausalt mõeldud. Arvame, et neist on Teile, kui valitsuse juhile, igapäevases valitsemise töös palju kasu.

Töölised on meie riigis kandvamaks kihiks. Meie oleme huvitatud sellest, et meil oleks isetegevuse vabadus oma asjade korraldamiseks ja elujärje parandamiseks. Selle vabaduse eest võitlesime 1905. ja 1917. a. revolutsioonides. Selle eest olime väljas järgneva aastail. Selle eest võitleme ka tänapäeval.

Meie tänane konverents asus seisukohale, et töölisel ei tohiks olla takistusi organiseerimise alal. Meie ametiühingute taktika on rahulik ja asjalik ja on pidanud kõigiga, ka riigivõimuga, korrektsid vahakordi. Samast suhtumist soovime enestele riigivõimu ja teiste rahvakihtide poolt.

Iseenesest mõistetavaks asjaks on, et kõik ametasutised ja tööandjad peaksid suhtuma ametiühingutesse, töölisanematesse ja nende ettepanekutesse täie tõsidusega. Meie ametiühingud on alles noored, kuid nende jõud kasvavad iga päevaga. Täna sel konverentsil andsime üksmeelse kohustuse, et kõik paneme ühiselt käed külge ja muudame oma ametiühingud ja nende Keskliidu tugevamaks. Sellest tuleb kasu kogu rahvale ja tema edaspidisele arengule.

Konverents kaalus töötulide lahendamise küsimust ja leidis, et praegumaksev seadus vajab täiendamist selles suunas, et töölisel oleks kindlustatud palgavõitluse vabadus, vabam võimalus oma palku parandada. Meie senised palgavõitlused on olnud rahulikud, nende kaudu on töölised parandanud oma palku ja seega on pandud alus tööliskihkade osatöö tõstmisele.

Kõigi tööliste üksmeelne soov on ka see, et lähemal ajal pandaks maksuma vanaduse, töövõimetuse-, leskede- ja vaestelaste kindlustus. Selle teostamiseks olete Teie, härra Riigivanem, annud põhimõttelise nõusoleku. Selle kindlustuse maksmapanek on hädavajaline. Samuti olete Teie, härra Riigivanem, annud põhimõttelise tunnustuse haiguskindlustuse laiendamisele. See on ka meie seisukoht. Kõigi tööliste soov on see, et haigekassades jääks püsima tööliste omavalitsus senisel kujul. Töölised on tõendanud, et nad oskavad oma asutusi ise küllalt hästi juhtida.

Täna sel konverentsil oli valusaimaks küsimuseks tööinspektsiooni asjad. Seadustele ei ole mõtet, kui neid ei täideta ja nende üle ei peeta tarvilist järelevalvet. Selle all kannatab ka riigivõimu prestiiž. Veel enam aga tööliste igapäevased huvid. Meie vajame paremat tööinspektsiooni. Selleks on paratamatud mitmed ümberkorraldused.

E. T. Keskkliit annab Teile üle tänase konverentsi resolutsioonid. Neis on üksikasjalikult kokku võetud meie tänase töö tulemused. Need resolutsioonid on tulnud elu sügavustest, kus valitseb karm tegelikkus. Oleme need vastuvõtnud täie vastustustundega.

Meie oleme täitnud oma kohused majanduse vastu ja seepärast avaldame soovi, et majandus täidaks oma kohustused meie vastu. Riigivõimul tuleks olla selles asjas vahemeheks. Lõpuks, härra Riigivanem, võime Teile kin-

nitada, et töölikond suhtub täie tõsidusega meie riigi demokraatliku korra jaluleseadmisele. Meie oleme huvitatud sellest, et Eestist kaoksid igasugused fashistlikud püüded ja mustrid. Meie tahame elada vabade kodanikena.

Täname Teid, härra Riigivanem, vastuvõtu eest.

Riigivanema vastus.

Riigivanem oma vastuses märkis, et valitsus tahab panna sotsiaalsete küsimuste lahendamisele rohkem rõhku.

Esimeseks ülesandeks on sotsiaalministeeriumi ellukutumine, selle ülesandeks jääks sotsiaalsete küsimuste lahendamine ja käsitlemine. Ministeeriumi ellukutumise küsimus lahendatakse lähemal ajal. Teiseks on kavatsus ellu kutsuda töölikoda, kes koos sotsiaalministeeriumiga arutaks tööliküsimusi.

Avaldas lootust, et töölikond ja töölisvanemad suhtuvad rahvahääletusse oma südame-tunnistuse järgi. Palus edasi anda töökohtadele oma tervitused ja seda, et tööliste nõudmised tulevad teostamisele võimaluste piires.

Seejärgi kohvilaua ümber vahetati riigivanemaga ja valitsuse tegelestega mõtteid tööliste ellu puutuvate küsimuste üle. Ja selgitati täiendavalt konverentsil arutatud küsimusi.

Vastuvõtt lõppes kell 7 õhtul.

Konverentsi „kuluaarid“.

Jahimeeste klubi on tulvil täis töölisvanemaid. Siin on vanemaid Narvast, Tartust, Sindist, Tallinnast jne. Konverentsi kokkukutsujad olid üllatatud selle kokkutulnute rekordilisest arvust. Kindel on see, et Keskkliidu organiseerimiskuu 1. päeva tähistas töölisvanemate massiline kokkutulek. See on eelduseks edaspidise organiseerimistöo hoogsa kasvamiseks. Juba avakõnes tähendas konverentsi juhataja Isküll, et meie püüed on saavutada 10.000 liiget. Meeleolu järgi arvestades ei ole see võimatu.

*

Seni on töölised kuulnud organiseerimise vajadust selgitavaid kõnesid ainult vastavate ametiühingute kõnelejaite suu läbi. Konverentsil selgus, et sel alal võivad edukalt esineda ka majandusminister K. Selter ja teedeminister O. Sternbeck. Mõlemad ministrid rõhutasid tööliste organiseerimise tähtsust.

Minister Sternbeck ei leppinud isegi 95% organiseeritud tööliste arvuga, vaid nõudis, et see oleks tervelt 100%!

*

Aplaus sai ministrile osaks, kui ta teatas, et see tööinspektor tuleb vallandada, kes viis Sindi töölised eksiteele maksimahakkanud töötülade lahendamise seaduse suhtes. Selle tagajärjel kaotasid töölised võimaluse palkade kõrgendamiseks.

Kompensatsiooniks korraldas minister ümmarguse laua konverentsi väikeses eeskojas ja lubas koosoljutele sindilastele asja uuesti üles võtta.

Aga alati ei olnud see aplaus just ministrile rõõmustav. Kohtadel nõuti tööinspektsiooni ümberkorraldamist, kuna tööinspektorite tegevus jätab palju soovida. Sel puhul pidid nii minister kui ka töökaitse- ja sotsiaalosakonna direktor Sonin asja pehmemdama. Süiski selgus, et ka valitsus on küsimust kaa-

lunud ja tahab sotsiaalelu korraldamiseks luua uut ministeeriumi — sotsiaalministeeriumi.

Nii ärkab ellu omal ajal likvideeritud ministeerium ja seda elu sunnil.

*

„Kindralid ilma armeeta“ jäid juhataja H. Iskülli teatel kuivale. Küll heideti praegusele Keskliidu juhatusetele, nagu puuduks töölisvägi Keskliidu tegevuses. Konverents näitas sin vastupidist, võttes Keskliidu seisukohad omaks. Kes nüüd armeeta jäid, see on vist igale selge, küll aga mitte „Kungla“ tagahoovi päästekomiteele.

*

Konverents ei olnud sihilik ega tahtnud kellelegi ülekohtu teha. Nii möödus ilma suuremate müksudeta metallistide ametiühingu olukorra kohta arvustus, ilma selle ametiühingu tegevuse hukkamõistmiseta liikmetele värvate sulgemise eest. Küllap ehk metallistid teevad sellest järelduse ja kevadeks paisutavad liikmete arvu suuremaks, nagu see organiseerimiskuu ülesandeks on.

Vastasel korral on karta küsimuse ülesvõtmist Keskliidu nõukogu koosolekul.

*

Krulli töölisvanem Tois katsus sel puhul teha mõningaid kabjalööke ka Keskliidu praegustele juhtidele. Konverents suhtus temale vaenuliselt ja kui vee-segajale avaldas pahameelt vahelehiüetega ja protestidega. Mees ei katsunud enam suudki lahti teha, nähes selle asjatust.

*

Minister O. Sternbeck märkis, et paljud kooperatiivühingud on sulgenud liikmete vastuvõtmise, seega rikkudes ühistegevuse põhimõtet. Nii on nad ühiskondlikkudest asutustest muutunud puht-kapitalistlikkudeks ühinguteks, kus ei ole tähtis liikmete arvu suurus. Ametiühingud peavad sellest hoiduma.

*

Paljud meist kahtlesid, kas jätkub töölistel selgroogu välja ütelda oma sõnad ja mured. Konverents näitas selle kahtluse alusetust. Mehed tõusid kõhklemata püsti, ütlesid välja oma otsekohesed kibedad sõnad ja nõudsid selget vastust. Nii mõnigi küsimus aset

seletuste andjad, valitsusvõimu esindajad, keeruliste vastuste valdkonda. Näiteks:

— Miks keelati streike?

— Miks tööinspektorid ei sõida kohale, kui neid kutsutakse, miks annavad väärseletusi, miks norivad haigekassade kallal?

— Kas võivad raudtee päevatöölised streikida?

— Miks ei registreerita ametiühinguid?

— Miks on ametiühingute tegevusvabadus piiratud?

— Kas hakkab liikuma vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamine?

Jne., jne.

Need on põlevad probleemid, mida elu ülesse seab töölise igapäevases töös.

*

Minister Selter teatas, et töölisvanemate resolutsioonid palutakse esitada vabariigi valitsusele, kes püüab neid ellu viia.

Jääme ootama, kuidas see lubadus tegelikult teostatakse.

*

Riigimajandusnõukogu leidis hindamist invaliidsuse seaduse puhul. Teatavasti võeti seal vastu kitsapüriline seisukoht. Sel puhul tähendati, et riigimajandusnõukogus on koos ainult jõukamad kihid ja ega neil olegi muret meie asja korraldamiseks. Meie nõuame laiemat kindlustust.

*

Tartu töölisvanemad esitasid kaebuse kutseoskuse nõukogu otsuste ignoreerimisele. Nii trükitöölisele tehakse liiga, võttes õppimata töölisi masinatele laduma. Nõukogu on selle keelanud. See tõttu peavad maksma pandama karistusparagrahvid ettevõtjatele.

Sellekohase esitise konverents kviteeris.

*

Foto- ja ajalehemeestel oli tööd. Püüti väarikaid töölisvanemaid plaadile jäädvustada, et neid homsetes lehtedes lugejatele tutvustada ühes konverentsi kirjeldusega. Näis, et töölisvanemad heameelega pildistada ei lase. Kes teab, mis veel kirjutatakse või nii. Seleta siis käitistes neid asju.

*

Ükskord võis aga ka politsei rahulikult pealt vaadata, kuidas peetakse lahinguid suurte meeste juuresolekul ja neid arvustades. Harilikud koosolekud oleksid saanud saatuslikeks kõnelejaile. Siin aga ei saa politsei midagi teha, kui näeb, et valitsusvõimu esindaja laseb rahulikult koosolekul arvustajaid sõna võtta ega näe selles midagi häirivat.

Ja juba seda õigust kasutati; küll asjalikult, aga siiski jõudsalt ja iseteadvalt.

On ju nii palju asju, milles king pigistab. Kuidas sa siis jätab rääkimata.

*

Ajakirjandus ja konverents.

Konverents äratas kogu avalikkuses üldist tähelepanu. Ka ajakirjandus oma enamuses suhtus konverentsile heatahtlikult. Konverentsi tööst ja tulemustest anti ülevaade, niipalju kui see võimalik oli. Rohkelt ilmus ajalehtedes konverentsist pilte.

„Päevaleht“ 11. veebr. — juhtkirjas „Tööväe esindajate kongress. Sajaprotsendiliselt ametiühingute liikmeiks!“, annab ülevaate konverentsil arutatud peaküsimustest ja leiab, et „töölisvanemate 4. üleriiklik kongress osutus viljakaks töökongressiks.“

Haigekassade Liidu häälekandja „Töö ja Tervis“ toimetaja L. Johanson kirjutab järgmist:

Juhatajail oli tegemist. Aga toime nad tulid oma asjaga. Sõna said kõik. Saadikud ja külalised. Keegi ei võinud nuriseda, et kodukorra põhjal oleks talle tehtud ülekohut. Eks juhatajagi osanud mõnikord teise silma kinni pigistada. Aga kord oli kõva!

*

Päevakorra viimast punkti mindi pidama Kadrioru lossi. Seal seletati valitsuse meestele asjad veel kord üle, et oleks juba kindlam. Koju mandi kindla mõttega, et nüüd tuleb ühiselt käed külge panna ja ehitada ametiühingud tugevaks.

„Konverentsil andsid töölisvanemad edasi puudusi, hinnanguid ja nõudmisi, mida on esile tõstnud tegelik elu. Tuleb võtta nende hinnanguid ja nõudmisi kui kõigi tööstuslike tööliste omi. Töölisvanemate väga asjalikud ja tasakaalukad sõnavõtud iseloomustasid tööliste praegust majanduslikku, sotsiaalset ja õiguslikku olukorda.“

„Rahva Sõna“ aga märgib, et konverentsil olevat vastu võetud ka mõned vanad otsused ja jätab märkimata, mis seal siis öieti tehti.

„Postimees“ hindas konverentsi tööd juhtkirjaga.

Organiseerimistöo Tartus.

Tartu Töölisühingute Keskliidu nõukogu koosolekul jaanuari lõpus kaaluti põhjalikult organiseerimise küsimust. Peale pikemate sõnavõttude ja arutluste tulid üksmeelselt järgmistele otsustele:

1) Iga ühingu juhatus peab koostama aasta peale tegevuse kava, kus selgelt väljendatud organiseerimise alad. Seda sellepärast, et juhatus siis kui ta ei ole aasta lõpuks täitnud seda kava, on selle eest moraalset vastutav liikmete ees.

2) Iga ühingu juhatus peab seadma üles eesmärgid, milleni ta tahab jõuda käesoleva aasta jooksul tööliste majandusliku olukorra parandamises. Teiste ülesannete hulgas peab kava sisaldama tingimata ka töötasu tõstmise %, mida tahab ühing kätte võidelda tööliste oma ametarusa. See on hädatarviline, sest meie tööliste palgad on peaaegu kõigil tööaladel sarnased, mis ei võimalda kuidagi korralikku äraelamist. Muidugi ei tohi olla need eesmärgid sarnased, mida pole võimalik hea tahtmise ja hoogsa organiseerimise juures kätte saada praeguses olukorras.

3) Kui on seatud üles eesmärk, siis tuleb

seda igal võimalusel propageerida kuni need on saavutatud. Neid eesmärgi tuleb selgitada nii liikmetele kui ka mitte-liikmetele.

4) Ühingutes, kus on koondunud ja kuhu on võimalik põhikirja alusel koondada mitu üksteisest erinevat tööala, tuleb asutada vastava ametala tööliste sektiioonid. Sest tihti kuulub töölistelt sarnaseid lauseid: „Mis meie sinna ühingusse läheme, seal on need ja need töölised, ega meie asju seal ei arutata, ega katsuta meie olukorda parandada.“ Sageasti on neil ka õigus, kuigi osaliselt. Kui aga on igal ametharul oma vastav sektiioon ja sellel oma juhatus, kes arutab oma ametaru kohta puutuvaid küsimusi, siis ei saa keegi etteheiteid teha ja töö on siis palju edukam.

5) Juhatusse valitagu ainult need liikmeid, kes ei ole seotud huvidega, mis ei ole kooskõlas ametiühingute huvidega. Kui juhatusse valitakse isikuid, kel on huvid, mis otsekohele ei ühtu tööliste huvidega, tihti risti vastu käivad neile, siis on sellel isikul raske kaitseda tööliste majanduslikke huve.

Samuti oleks soovitatav, et isikud, kes tunnevad, et nad ei suuda ennast rakendada küllaldaselt ametiühingulisse töösse, ei laseks ennast

valida juhatusse. Need, kes on lasknud ennast valida, katsugu kogu oma vaba energia rakedada ühingu töösse.

6) Ühingu üldkoosolekuid peetagu võimalikult tihedamalt. Juhatus peab leidma küllalt põhjusi, milleks kokku kutsuda koosolekut ja seda teha ka huvitavaks liikmetele. Kui peetakse aastas ainult üks ehk kaks koosolekut ja seal arutatakse ainult vormilisi küsimusi, nagu valimised, aruanne, eelarve jne. Siis liikmed näevad, et juhatus ei katsu midagi teha nende olukorra parandamiseks ja liikmete arv hakkab vähenema, heal juhul püsib samal tasemel. Kui aga on seisak liikmete juurevoolus, siis on seal juba olemas lagunemise tunnused. Samuti peetagu juhatusse koosolekuid korrapäraselt võimalikult igal nädalal. Kui liikmed näevad, et juhatus käib harva koos, pole neil usku juhatusse ja seda ka õigustatult.

7) Organiseerimise juures tuleb enam rõhku panna üksikute käitiste viisi organiseerimise viisile. Kutsuda kokku ühe või kahe samalaadilise käitise töölised ja seal arutada nende käitiste puuduse ja väärnähtusi, samas aga ka ette tuua teiste samalaadiliste käitiste paramusi. Need koosolekud ei tarvitse olla otsekohe ametühingu organiseerimise koosolekud, vaid ainult informatsiooni koosolekud, aga nad

täidavad oma ülesandeid ehk paremini, kui selleks eraldi kokku kutsutud organiseerimise koosolekud. Kui töölised, kes nendest koosolekutest osa võtavad näevad, et ametühing on huvitatud iga üksiku töölise majandusliku olukorra parandamise eest, siis mõnedki töölised, kes midu ei olnud huvitatud ametühingutest, astuvad liikmeks.

8) Lõpuks üldkoosolekutel tuleb igale liikmele teha kohuseks aasta jooksul vähemalt üks liige ühingusse juure tuua. See on võimalik, sest meie ametühingud on kõik peale mõne erandi vähem kui 50% oma ametharu töölisi enese ümber koondanud. Samuti ei tee üksikud liikmed raskusi verbida aasta jooksul üks mitte-organiseeritud kaastöeline ühingusse. Juhatus üksi ei jõua kõiki ülesandeid täita, kui teda tema töös ei aita kogu liikmeskond.

Kui kõiki neid ülesandeid, mis siin on loetletud, ametühingud katsuvad jõudu mööda teostada ja oma poolt ka sellele juure lisavad üks enam, teine vähem, siis võime kindlad olla, et meie pere aasta jooksul suureneb 100% võrra ja ühingute juhatused võivad aasta lõpul rahulikult tagasi vaadata oma tegevuse peale. Nad on teinud kõik, mis on olnud võimalik organiseerimise alal, ja sellega ka töölise majandusliku heakäekäigu parandamise alal.

Rootsi tekstiiltööstuse olukorras!

Folke Svensson.

Kes rootsi tekstiiltöösturitega on puutunud kokku läbirääkimistel palkade kindlaksmääramisel, see on imestanud kuulnud töösturite alalisi kaebaid tööstuse halva olukorra ja vähesa tasuvuse kohta. Eriti imelikuna tunduvad need kaebad sellepärast, et tekstiiltööstus on ju tollidega võrdlemisi hästi kaitsitud. Loomulikult ei saa eitada tugevat konkurentsi turgudel, eriti nende maade poolt, kus töölised palgad on äärmiselt madalad ja rahakursid alla viidud. Rootsi turgudel on Saksa tekstiiltööstus suures ulatuses paigutanud oma kaupu. Peale selle on raskendanud turgudel olukorda omavaheline, sageli surmav siseturuvõistlus. Eriti tuleb seda märkida suka- ja trikootööstuse kohta.

Kõigile raskusile vaatamata pole siiski põhjust väita, nagu oleks tekstiiltööstus kuristiku äärel. Viimastel aastatel on tekstiiltööstus arenenud jõudsasti ja annud küllaldasel määral kasu. Tekstiiltööstuse profiidiks on igatahes aitanud kaasa suurel määral tekstiiltööstuses maksetavad palgad. Rootsiski on tekstiiltöölised palgad madalamad kui teistes tööstusharudes. Rootsi on jaotatud elukalliduse järele piirkondadesse. Kõrgema elukalliduse piirkonnas meestöölise keskmine tunnipalk on 84 ööri (1 öör vastab umbes 1 sendile), madalaima elukallidusega piirkonnas 69 ööri. Naistööliste oli keskmiseks tunnipalgaks kõrgema elukallidusega piirkonnas 54 ööri ja madalaimas elukalliduspiirkonnas 46 ööri. Tunnitöö esineb tekstiiltööstuses väga

harva, ainult värvimise ja pleekimise osakondades töötatakse suuremalt jaolt tunnitööl, kuna mujal tehakse kõikjal tükitööd. Tükitööl palgad ei tõuse üle 35% ega võl langeda alla 15% tunnipalkadest. Kui suures ulatuses tükitöötasud tõusevad 35%-ni ja sellele piirist üle, on raske ütelda, kuid trikootööstuses on palgaolud paremad kui ketramis- ja kudumistööstuses. Võrdlemisi uues sukatoöstuses on kõrgemad palgad. Naistöölistel on aga raske saavutada tükitöödel 35%-list määra üle tunnitöö taseme.

Naturaaltasud tulevad ette kaunis suures ulatuses, odavamad üürid jne. Tekstiiltöölised on olnud viimased tööstustöölised, kes asutanud omale ametiühingud. Põhjuseks on pramiselt tekstiiltöölised koosseis — suuremalt osalt naised ja alaealised tüdrukud. Kus organiseerimistöe algas, seal olid algul teerajajaks mehed ja organiseerimistöe oli eriti raske. Alles 1897. a. alustati üldiselt laiemas ulatuses tekstiiltöölise organiseerimist. Nurgakivi panijaks olid Norrköpingi tekstiiltöölised, kes samal aastal asutasid ülemaalse tekstiiltöölise liidu, kuid alles 1904. a. sudeti ametiühingut aktiivsemalt tööle rakedada.

Nüüd on aga tekstiiltöölised võrdlemisi hästi organiseeritud. Üldiselt arvatakse rootsi tekstiiltöölise arv 35000-le, sellest on organiseeritud 32000. Kui arvestada sellega, et suur osa tekstiiltöölise üldarvust — 3000 pole üldse organiseeritavad (tööjuhid, meist-

rid jne.), siis tuleb tunnistada, et rootsi tekstiiltooliste organiseerimisprotsent on küllalt kõrge. Kõrge oraniseerimisprotsent on peamiselt vabrikutöölise hulgas, kuid peale selle leidub teataval määral ka kodutööd suka- ja trikotööstuses, kus palgad ja organiseerumuste osad on muidugi madalamad. Kodutööd tuleb aga võrdlemisi väikeses ulatuses ette.

Sündikalistid püüdsid eriti organiseerida tekstiiltöölisi kui tööliiskonna nooremast osa, kuid peale mõningate plaanitate streikide tüüdneti varsti sündikalistidest.

Naiste arv on tööstuses loomulikult domi-

neeriv. Naisi on liidus 5000 enam kui mehi. Trikotööstuses on naiste arv 85—90% tööliste üldarvust. Viimasel ajal võib panna tähele teatavat aladel meestöölise arvu tõusu. Uued masinad, mida tarvitatakse trikotööstuses kunstiidi-saaduste valmistamiseks, töötavad peamiselt meeste juhtimisel. See asjaolu on mõjutanud, et sukutööstuses on vabanenud osa naistööjõudu, kuid selle tööstusharu paisumine viimase 10 aasta jooksul on võimaldanud vabanevat naistööjõudu rakendada uuesti tööle samas tööstuses teistel aladel.

Ringvaade.

Kaevandustöölise Ühingu sai tegevusvabaduse.

Kaevandustöölise Ühingu ja selle osakondade tegevus oli pikemat aega kohaliku prefekti poolt peatatud. Keskliidu juhatus ja ühingu tegeles selgitasid vastavates asutistes seda küsimust mitmel korral. Kuid see ei andnud soovitavaid tulemusi. 29. jaan. k. a. pööras Keskliidu juhatus kirjaga uuesti sisenisteeriumi poole ja avaldas soovi, et Kaevandustöölise Ühingu tegevusvabaduse võimaldamiseks tehtaks kohapealsele prefektile vastav korraldus, kuna selle ühingu põhikirja ja tegevus olid samasugused kui teistelgi Keskliidu kuuluvail ametiühinguil.

Nüüd on selgunud, et hiljuti on sisenisteeriumist teatatud kohalikele prefektile, et Kaevandustöölise Ühingu võib tegutseda majanduslikul ja kultuurilisel alal, nagu teisedki ametiühingud. Seega võivad kaevandustöölised asuda täie jõuga oma ametiühingu organiseerimisele ja ühiselt välja astuda oma huvide eest.

Sindi töötüli

on nüüd uuesti käsile võetud. Tõuke selleks andis töölisvanemate konverents. 3. märtsil sõidab töötülide lahendamise komisjon terves koosseisus Sinti töötüli lahendamaks.

Haigekassade kongress.

E. H. Liidu kongress oli 22. ja 23. veebr. Tallinnas. Osavõtjaid oli üle 80, neist volitustega esindajaid 17 haigekassast.

Juhatasid M. Toom ja V. Luksepp.

Tervitasid töök. ja sotsiaaldirektor J. Sonin ja töölisühingute keskliidu esindaja L. Metslang.

Aruannetes ja sõnavõttudes käsitati neid raskusi, millega tuleb haigekassadel võidelda. Tööstusettevõtetes ei täideta tervishoiu nõudeid. Ruumid on sageli pimedad, õhuvaesed, tuuletõmmetega, üldse tervisevastased. Töökaitse seadusi, eriti tööaja ja ületundide asjus, rikutakse. Haigekassadele jäetakse töölisist, keda tööle võetakse, teatamata ja nende eest maksud tasumata. Nii ulatub Järva maavalituse poolt Paide ühishaigekassale tasumata jäetud summa miljonitesse sentidesse.

Tööstusettevõtteid revideeritakse inspeksiooni poolt vähe. Selle vastu on eriline tähelepanu pööratud haigekassade revideermistele, mille peale palju aega kulutatakse. Haigekassade tegevuses märkimisväärsed puudused pole leitud. Töölised kohtadelt rõhutasid, et tuleks töinspeksioonil ka ettevõtteid enam revideerida ja nõuda töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduste täitmist.

Võeti vastu otsus, milles märgitakse tööinspeksiooni puudusi ja peetakse vajalikuks, et ta koosseisu suurendataks nii, et võimalik oleks tööstusettevõtete revideerimine.

Sotsiaalkindlustuse alal korraldati varem tehtud otsusi, milles nõutakse eeskätt töövõimevõime, vanaduse ja kutsahaiguste vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamist. Haigekassadesse peab jääma täielik omavalitsus. Kongress oli üksmeelselt ka haigekassades ametnikkude nimetamise ja kinnitamise vastu. Pole tarvis bürokraate-direktoreid. Haigekassade asjaajajad peavad jääma juhatus poolt ametisse võetud ametnikkudeks. Juhatus vastutab ka haigekassade tegevuse eest.

Liidu aruanded ja eelarved kinnitati. Valiti uus juhatus ja revisjoni komisjon.

Raudteetöölise Ühiseses

tõusis aasta lõpuks liikmete arv üle 600. Ühisesusel on üle riigi 6 osakonda. Esitajate Kogu tuleb kokku aprillil algul.

Tartu Metallitöölise Ühiseses

liikmeks on astunud peale töölisvanemate konverentsi 30 telefonivabriku töölisi.

Pärnu metallistid

kavatsevad asutada endale ametiühingu ja on pööranud selles asjas Keskliidu poole.

E. Toidu- ja Maitseainetetöölise Ametiühing

teostab praegu oma alade töölise koondamist ametiühingu ümber. Kordamööda käivad koos kutsegruppide koosolekud organiseerimistöö selgitamiseks. Need on annud häid tulemusi. Organiseerimiskuu tõstab ametiühing oma liikmete arvu tunduvalt.

Trükitöölise Liidu

kõigis osakondades kestab liikmete arvu kasv. Liidu liikmete arv on tõusnud juba üle 600. Organiseerimisküsimus viib liit oma kava läbi.

Eesti Meremeeste Ühingu

kuulus aasta lõpul 1200 liiget. Seega poolaasta jooksul tõusis liikmete arv üle 100% võrra. Praegu valmistub ühing palgavõitlusele. Ka kestab liikmete juurevool.

Paberitöölised koonduvad.

Paberitöölise organiseerimine oli viimastel aastatel nõrgal järjel. Nüüd on hakanud asi nihkuma. Lähemal ajal toimub Keemia- ja Paberitöölise Ametiühingus nõupidamisi gruppide viisi organiseerimise läbiviimiseks.

Tekstiiltöölise Ühingu

on käsil osakondade asutamine Narva ja Sinti. Vastavad eeltööd selleks on tehtud. Vilgas organiseerimistöö on käimas ka Tallinnas. Organiseerimisküsimuse jooksul Eesti Tekstiiltöölise Ühingu loodab tõsta liikmete arvu vähemalt 1000 peale.

„Eesti Siidi töölise nõudmised“

26. jaanuaril peeti „Eesti Siidi“ töölise üldkoosolek. Tähtsaimaks päevakorral olevaks küsimuseks oli palgade juurde nõudmine. Puuvillase riide kangrud, kes seni teenivad Kr. 1.60—1.80 ei ole rahul seniste tükitöö normidega, nõuavad tükitöö hindade tõstmist vähemalt 25%.

Praegu maksetakse kitsaste ja laiade puuvilla artiklite eest ühesuguste normide järele, mis pole normaalne. Laiade kangaste eest peab rohkem makstama, mida otsustati nõuda.

Lihht- ja abätöölised ei olnud rahul sellega, et ketrusosakonna lihhtöölisele maksetakse vähem kui kangruosakonna lihhtöölisele — ketrusosakonna töölised nõuavad oma palgade tõstmist ühtlasele tasemele teiste sama töö tegijatega.

Tihti ketrusosakonnas on tööjaotus ebahühtlaselt läbi viidud, nii et ühed töölised teevad ületunde, teistel pole aga kaheksakski tunniks tööd. Selline töö jagamine pole õiglane ja niisugust „näojärele“ tööjaotuse süsteemi vihatakse.

Koosolekul kerkis ka terve rida teisi pisi-nõudmisi ülesse, millest asjade lahendamise anti tööliskogu kätte.

Käitiskogu kandidaatideks seati 11 töölise ülesse.

13. veebruaril lõpetas valimiskomisjon oma töö, millega „Eesti Siidi“ uuteks käitisevanemateks valiti häälte saamise järjekorras: Alma Järvepera (endine), Nadežda Tihanova (endine), Jüri Oras (uus), Georg Pliškin (uus).

„Eesti Siidi“ omanikud on teiste vabrikantide eeskujul hakanud ka oma töölise meelelahutuse eest hoolitsema. Selleks loodi omanike „abi ja toetusega“ „Eesti Siidi ametnike ja töölise klubi“, mille eesmärgiks töölise ja ametnikke üksteisele lähendada(!), pakkuda mitmesuguseid lõbustusi, tingel-tan-

gelit vaba aja veetmiseks jne. Et omanike varjatud siht on selliste ajaviite asjadega töölise mõtted ja teod eemale viia palgakuksimustest ja ametiühingulist organiseerimist takistada, seda teavad „Eesti Siidi“ töölised ja hoiavad suurema ettevaatusega end eemale sellist „sõbralikust klubist“.

Terve rida organiseerunud töölise teavad, et nende parem ajaviitmine, mõttevahetuse, selgitustöö tegemise koht on Tekstiiltöölise Ühingu, nende oma organisatsioon, ja igasugused muud „klubid“ ei kaitse nende huve.

„Kuduris“ puhkes töötüli.

Et küll küllale liiga ei tee, seda arvasid „Kuduri“ omanikud ja töötasid välja uued tükitöö tasude normid, millega taheti palku kärpida mitmesuguseil töödel 10—30%.

Senised „Kuduri“ töölise palgad olid juba niigi madalamaid, mida Tallinnas maksetakse.

Nii oli möödunud aasta lõpupalkade järele keskmine kuupalk naistel Kr. 33,86 ja meestel Kr. 33,44, samal ajal teoste käitise keskmine palk oli 100% kõrgem.

Peale selle tuleb „Kuduri“ tihti ette, et tükitööga ei ole tööline teeninud 2 nädala jooksul üle 3—4 krooni —, mis teeb tunnitasu 4 senti!

Et niisuguste palgade kärpimine läheb üle igasuguse piiri, sellast eksploatsiooni, kurnamist julgevad toimetada ainult „Kuduri“ omanikud, see vajab rõhutamist.

Nüüd taheti jälle palgakuvi tunduvalt alla keerutada, sest see ei läinud läbi.

Kui „Kuduri“ töölised 6. veebruaril tükitööde uut hinnakirja nägid, kus suured kärpimised olid ette võetud, siis astuti üksmeelselt selle vastu välja — tööseisma jätmisega.

Töölised valisid endale esindajad, kutsuti kohale tööinspektor, hakati pidama läbirääkimisi. Mõne tunniliste rääkimistega jõuti nii kaugele, et peremeeste poolt võeti suuremad kärpimised tagasi, ainult üksikutele artiklite jäi kärpimine maksuma umbes 10%. Töölised asusid uuesti tööle.

„Kuduri“ töölised teadsid, et kuigi nüüd ei läinud niisugune suurejooneline, peab ütlema ahne, palgavähendus läbi, siis seda püütakse vähemas ulatuses varsti jälle korrata.

Mis tegid „Kuduri“ töölised?

Nad kutsusid Tekstiiltöölise Ühingu kaasabi oma töölised kokku ametiühingu ruumidesse Rataskaevu 9—1 ja arutasid üksikasjalikult läbi omad soovid ja nõudmised.

Üksmeelselt otsustati nõuda seniste tükitöö tasude kõrgendamist, praeguste palgadega, mis kõiguvad 50—200 senti ümber päevas, ei saa elukalliduse tõusu ervestades ära elada.

Et ainult käitisevanemad võivad õiguslikult jälgida kõigi töökaitse seaduste täitmist, siis otsustati nõuda käitise juhatajalt 7 päeva jooksul töölise üldkoosoleku kokkukutsumist, kus tuleb valimisele käitiskogu, keda seal veel ole.

Organiseerimisküsimust arutades otsustati astuda kollektiivselt Tekstiiltöölise Ühingu — ja lähemaks eesmärgiks — kätte võita kollektiivleping!

Nii hakkasid oma töötingimuste eest võitlema „Kuduri“ töölised. Kahtlemata nende algatustel ja nõudmistel saab olema edu, kui nad senise julguse ja energiaga koos ametiühinguga, organiseeruvad, selgitavad ja võitlevad.

Tselluloosivabrikust.

Tallinnas Lasnamäe veerul asub meie suurim tselluloosivabrik, mis tehnilise sisseseade poolest on moodsaimaid vabrikuid P.-Euroopas. Vabrik valmistab ekspordiks tselluloosi. Toodang on iga aastaga tõusnud. Siin töötab 900 töolist. Ühel masinal valmistatakse ka paberit. Töö käib kolme vahetusega aasta läbi.

Töötasu maksmise moodused on mitmesugused. Jaotatud ligi 40 kategooriasse. Tükitöö, tunnitöö, kuupalk, preemiad jne. Töölistel on neis raske orienteeruda.

Keskmiselt töölised teenivad: lihttöölised: mehed — 45—50 kr. kuus, naised — 33—40 kr. kuus, masinatel töötavad töölised — 2 kr, päevas + preemia. Kuupalk tuleb umbes 70 kr. Spetsialistid, meistrid ja abimeistrid saavad kuupalka, mis on võrdlemisi kõrged — 150—200 kr. kuus. Kuna masinatöö juures neil erilist vilumust ei ole tarvis, siis on nende peamiseks ülesandeks valvata töölise liigutuste ja jutuajamise järgi. Selle eest nad saavadki kõrget palka.

Vabriku juures tegutseb n.-n. „Puhkekodu“ avarates ruumides. Põhikirja järgi kuulub selle juhatusse 50% töölisi ja 50% ametnikke. Tegelikult on jäme ots siin ametnike käes. Peajuhiks on hoovivalitseja von Dehn.

„Puhkekodu“ ülesanne on hoida töölisi eemal ametiühingulisest liikumisest, et töölised ei toimiks oma huvides iseseisvalt ja koos teiste käitiste töolistega.

Tselluloosivabriku töölistel peaks siiski olema seevõrra iseteadvust, et nad ei laseks end juhtida ja dresseerida von Dehnidel.

Mis on selle tulemuseks? Tselluloosivabriku töölise reaalpalk on vähemalt kaks korda madalam kui Rootsi ja Norra vastavate käitiste töölise palkadest. Millest see tuleb? Seal on töölised koondunud ametiühingutesse, mida nad ise juhivad. Kui meil aga edaspidigi tselluloositöölised ennast lasevad juhtida von Dehnidest, ei siis palk tõuse ega olukord parane.

Teised töölised on asunud oma olukorda parandama ametiühingutesse koondudes. Tehku seda ka tselluloosivabriku ja kõigi vastavate käitiste töölised. Koondugem üksmeelselt Tallinna Keemia- ja Paberitöölise Ametiühingusse.

Tallinna Maalritöölise Ametiühing

pidas 2. veebr. 1936. a. oma üldkoosolekut, millest osa võttis 53 ühingu liiget.

Koosoleku juhatajaks valiti T. Võimula ja protokolliajaks Maasikas. Aruandeid kuulates selgus, et ühing pidas möödunud aastal kolm koosolekut ja ühe peo segakavaga. Sissetulekid on olnud 567 kr. 70 s. ja väljamekuid 402 kr. 26 s. 1. jaan. 1936. a. oli ühingul puhast raha 641 kr. 36 s. Bilanss oli

1043 kr. 36 s. Ühingu varanduslik seis oli 1. jaan. 1936. a. 1144 kr. 83 s.

Revisjonikomisjon on käinud tegemas revisjoni 9 korda aastas ja leidnud ühingu asjaajamise kõigiti korras olevat.

1936. a. eelarve oli juhatus koostanud 220 kroonile, mille üldkoosolek ka heaks kiitis.

Liikmemaksu juures tehti mitmesuguseid sooviavaldu. Võeti vastu uus liikmemaksu-määr 30 senti kuus, mille ette tellitakse igale liikmele „Töölise Hääl“ ja 2 senti läheb abistamiseks surma korral.

Uude juhatuses valiti järgmised isikud: Leinberg (endine), Maasing, Aro, Võimula, Petrov, Valde ja Tamme. Revisjonikomisjoni valiti Maasikas, Aus ja Valdmann. Keskliidu nõukogusse valiti Leinberg. Otsustati jätkata ettevõtjatega palgavõitlust, mis möödunud aastal jäi pooleli.

Juhatuselise liikmed jaotasid omavahel ametid järgmiselt: esimeheks T. Võimula, abiks Valde, kirjatöimetajaks Aro, abiks Maasing, laekuriks Leinberg, abiks Petrov ja varahoidjaks Tamme.

Uue juhatuses esimeseks peamiseks sammuks oli ettevõtjate ametiühingule teatavaks tegemine, et meie ametiühing jätkab 1936. a. palgavõitlust, soovimates alustada läbirääkimisi, et jõuda kevadhooajaks kokkuleppele.

Organiseerimiskoosolek otsustati ära pidada aprillikuu teisel poolel.

T. Võimula.

Tartu Naftatöölise Ühisuse

aastapeakoosolek peeti 19. jaan. kell 10 töölismajas. Päevakorra tähtsamad punktid olid aruanded ja valimised. Kassa aruandest selgus, et ühisuse aastane läbikäik oli olnud möödunud aastal üle 700 krooni. Selle hulgas streigiabi 180 krooni. Ühingu liikmete arv on möödunud aastal tõusnud poole võrra ja ulatunud aasta lõpuks 130 peale. Liikmete juurekasv oli kõige suurem streigi ajal, kuid ka peale selle on liikmeid juure tulnud ja ühingu liikmete arv näitab pidevalt tõusu.

Juhatuses valiti M. Öunapuu, G. Tens, B. Fuchs, A. Pank, E. Luht, A. Solba ja J. Prank. Nendest on Pank ja Öunapuu juba kümnendat aastat järjest juhatuses.

Uus juhatus loodab käesoleva aasta jooksul tõsta liikmete arvu vähemalt 200 peale, milleks ka eeldused on olemas.

Tartu Kivitöölise Ametiühinguse

aastapeakoosolek peeti 26. jaan. kell 10. Nagu aruannetest selgus, on ühisus töötanud möödunud aastal tagajärjekalt. Uusi liikmeid on aasta jooksul juure tulnud 80, nendest on küll mõned lahkunud, kuid ühisuse liikmete arv on siiski tõusnud peaaegu poole võrra. Surma läbi on lahkunud 3 liiget, kellele matusekuludeks on ühing kulutanud üle 200 krooni. Nimelt on ühingul oma matusekassa vastastikuseks abiandmiseks.

Ühisus on möödunud aastal alanud organiseerima ka esmakordselt vene müüritöölisi, mis tagajärgi on andnud. On asutatud Peipsi äärsetesse vene küladesse neli ühisuse osa-

konda, millede läbi ühisus loodab organiseerida kogu Lõuna-Eesti müürsepad, sest Peipsi äärsetes külades elab mõjukas osa eesti müürseppi, kes seni on olnud eemal igastugustest organisatsioonidest.

Juhatusse valiti: K. Jalak, A. Sein, A. Sprink, E. Look, A. Särel ja R. Mutso. Uus juhatus loodab käesoleval aastal tõsta oma liikmete arvu kolmekordseks.

Tartu Rätsepatöölise Ametiühisuse

aastapeakoosolek peeti 27. jaan. kell 7 õhtul. Kokku oli tulnud kaugelt üle poole liikmeist. Koosolek konstateeris ühingu liikmete arvu tõusu.

Juhatusse valiti K. Offril, A. Vaaks, J. Pählapuu, B. Oinas, F. Soodla, V. Kotsman, K. Kukik, J. Krauman ja A. Astovere.

Tartu Majateenijate Ühisuse

aastapeakoosolek peeti 26. jaan. kell 13 töölismajas. Majateenijate ühing, mis koosneb peaaesjalikult vanematest majateenijatest, aastates 50—70, on üks suuremaid töölisühinguid Tartus, kelle liikmete arv ulatub üle 150. Ühing senini ei ole astunud veel ei Tartu ega ka ülemaalse keskliidu liikmeks, kuid lähemal peakoosolekul lubavad uued juhatus liikmed asja üles võtta ja loota on, et siis ka küsimus jaatavalt otsustatakse. Juhatusse valiti J. Lõhmus, M. Meister, A. Maasing, A. Sütt, O. Koppelman, A. Lõhmus ja Leppik. Nendest on kaks naisterahvast.

Tartu Kivitöölise Ametiühisuse Kallaste osakonna

avamiskoosolek toimus 9. veebr. s. a. Kuhu olid selleks puhuks sõitnud ühisuse esimees K. Jalak ja organisator A. Pank. Vaatamata tugeva lumetormi peale, oli kogunenud koosolekule üle paarikümne vene rahvusest müürsepa, kes hoolikalt jälgisid ühingu esimehe venekeelset kõnet: ametiühingu ülesannetest ja organiseerimise tähtsusest. Koosolekul olid kõik leidsid tarviliku olevat astuda ühisuse liikmeks, mida ka sealjuures tegid ja lubasid Kallaste osakonna liikmete arvu juba paari kuuga tõsta 30 pealt 100 peale, mida ka võib loota. Juhatusse valiti F. Anusov, I. Feklistov, V. Saharov, Garuskin, G. Ulanov ja I. Gritskov.

Samal päeval peeti ka sama ühisuse Nina osakonna avakoosolekut. Kus samuti esines ühingu esimees K. Jalak selgitava kõnega vene keeles. Kokku oli tulnud vaatamata halvale ilmale, neljakümne müüritöölise ümber. Kõnet kuulati huviga ja peale kõnet võeti ka elavalt sõna, millest nähtus, et töölised on tõsiselt asjast huvitatud. Samal koosolekul astus kümne töölise ümber ühingu liikmeks, nii et kokku eelmiste liikmetega on ühingul juba ligi 30 liiget. Juhatusse valiti A. Orlov, P. Muhin, P. Petuhov, P. Nemtsov ja I. Karenin. Uus juhatus loodab kogu müürsepadepere Nina külas organisatsiooni tõmmata ja see pole mitte väike.

Käesolevas kuus on veel ees Tartu Kivitöölise Ametiühisuse osakondade avamine

Kolkja ja Varja külas, mis on juba registreeritud. Peale selle jääb veel asutada kaks-kolm osakonda küladesse, mida on kavatsus käesoleva aasta jooksul teha, kui see tehtud on, siis võib õigusega öelda, et müürsepad Lõuna-Eestis on valdavas enamuses organiseeritud.

Ametiühingute peod.

Sügisest alates on Tallinnas ja Tartus läinud hoogu ametiühingute peod. Peagu kõik ametiühingud on neid toime pannud. Mitmel ametiühingul on oma näitetrupid. Pidudest osavõtt on olnud rahuldav, paljudel kordadel isegi erakordselt elav.

Pidusid pannakse toime peamiselt liikmete omavaheliseks tutvumiseks, kultuurseks meelelahutuseks ja organiseerimistöö sihiga. Ametiühingud saavad oma sissetulekud eeskätt liikmemaksudest. Sissetulekud pidudest on abituluallikaks. Kähtlemata muutuvad ka pidude eeskavad kordkorralt sisukamaiks. Siin tuleb tarvilikkude juhiste saamiseks pöörata Töölise Haridusliidu poole.

Maaföölise kohtuprotsessi teotuseaegse lepingu pärast.

28. detsembril l. a. oli Tallinna rahukogus arutusel Jaan Oja edasikaebus Rapla rahukohutniku otsusele, millega ta 1934. aasta jõulupühiks tõsteti naise ja kahe väikese lapsega välja Kehtna riigimõisa korterist ning varem oli vabastatud sama mõisa teenistusest.

Jaan Oja oli astunud Kehtna riigimõisa puusepaks ja sadulsepaks teenistuslepinguga 1. maist 1934. a. 30. aprillini 1935., kusjuures leping sisaldas rea huvitavaid nõudeid töölisel. Lepingu § 2 määrab küll kindlaks aasta töötundide arvu (2540), kuid sama § lõpp jätab töötundide ülemäärat lahtiseks, sest vanade hobuseriistade parandamine peab sündima omast ajast, s. o. üle töötundide. Lepingu järele tööline on kohustatud aasta läbi pidama valmis naistöölise, kes mõisavalitsuse nõudel lähets tööle. Sama lepingu järele mõisavalitsusel on õigus vallandada töolist, kui tööline või tema perekonnaliige ei täida lepingu tingimusi ega muid mõisavalitsuse seaduslikke korraldusi.

Jaan Ojal on kaks last, kõnesoleval ajal vanem alla 3 ja noorem alla ühe aasta. Just sel ajal, kui noorem laps juhtub olema palavikus, nõuab mõisavalitsus naist lauta tööle. Töö laudas kestab tunnistaja Anette Loosbergi sõnades järgi hommikul pool kolmest õhtu kella kaheksani, see on kokku 17½ tundi. „Vahepeal saab ainult leiba süüa, sest aega keetmiseks ei ole. Tuleb päev läbi tallis tööd teha.“ Nii ütleb tunnistaja. Haige lapse ema ei tahtnud last päevaks ja pooleks ööks saata hooleks jätta, ja mehel ei õnnestunud leida kedagi teist naist asendajaks. Tööde korraldaja Elmar Aidas võib teatada ka kohtu ees, et Oja ei ole oma naist ega teist naisterahvast tööle saatnud, mõisavalitsus ei ole kohustatud sel pilgul mitte mõtlema, kas lapse elu satuks hädaohtu, kui ta peab ilma ema hooldiseta olema kodus üksi haige, mõisavalitsus mõtleb ainult teenistuslepingust — ja kohtus muidugi õigus jääb mõisavalitsusele.

Sest kohus ei aja oma asju kahjuks mitte rahvaarvutostmise ega emadepäeva aktusekõnede, vaid hoopis teiste aluste järgi: teenistuslepingut on rikutud — olgu lepingu sisu milline tahes.

Edasikaebuses juhitakse küll tähelepanu sellele, et mees ei või lepingut teha naise eest; tuleb küsida, kas seesugune tööleping on üldse vastav põhiseadusele. Kuid esialgu protsess kestab, ja lõppotsusi on raske teha.

Kui juba riigimõisas sõlmitakse seesuguseid lepinguid, mida peab siis arvama maatöölise töötingimustest eraisikute juures!

Välismaalt.

Ameerika Ametiühingute Keskliidu

kongress peeti m. a. lõpul. Seal võeti muuseas vastu otsus, et juhatusel tuleb selgitada Rahvusvahelise Ametiühingute Liitu astumise küsimust. Ameerika ametiühingute keskliit lahkus R. A. Liidust pärast maailmasõda. Viimastel aastatel aga on tekkinud uuesti koostöö. Nüüd on loota, et uuesti liitumine saab teoks lähemal ajal. Ameerika ametiühingusse kuulub praegu 3 miljonit liiget. Seejärgi on oodata Austraalia, U. Meremaa ja teiste väljaspool Euroopat asuvate ametiühingute astumist R. A. Liitu, mis on muutunud ülemaailmseks rahvusvaheliseks tööliste keskorganisatsiooniks.

R. A. Liiduga

on otsustanud liituda Norra Ametiühingute Keskliit. Selleks pandi toime m. a. lõpul liikmete üldhääletus. 90% häältest anti liitumise poolt. Norra Ametiühingute Keskliitu kuulub 200.000 liiget. Möödunud aastal tuli juure 40.000 uut liiget. See-ga on R. A. Liit saanud oma liikmete hulka tu-geva keskorganisatsiooni.

Hispaania Ametiühingute Keskliit

võib jälle vabalt tegutseda. Diktatuuri sisseseadmine ebaõnnestus. Valitsus oli sunnitud seadma jalule kodanike põhiõigused. Enne diktatuuri oli Hispaania ametiühinguis 1 miljon liiget. Taguline valitsus peatades ametiühingute tegevuse, andis hulk tööliste juhte sõjakohtute kätte, määrati ränku karistusi; segi surmanuhtluseid. Rahvusvahelise Ametiühingute Liidu vahelise segamisel ei juletud surmaotsusi viia täide. Mõned ametiühingute juhid koguni vabastati.

Hispaania diktatuur oli nõrgem kui rahva vabaduste eest võitlejate front, kelle seljataga seisab kogu demokraatlik maailm.

Nüüd võivad Hispaania töölisel jälle vabalt oma asju ajada.

Maalrite palgad Skandinaavias.

Taanis: Maalritööliste Liidus on 7.281 liiget. Madalaim tunnipalk T. kr. 1.25. Keskmine palk T. kr. 2.— (Taani kroon ümarguselt 65 senti).

Rootsis: Maalritööliste Liidul 10.000 liiget. Tunnipalk R. kr. 1.70—2.50 (Rootsi kroon 90 eesti senti).

Norras keskmine tunnipalk N. kr. 1.50 (Norra kroon 95 eesti senti).

Neis riikides on üle 90% töolistest organiseeritud ja töötingimused korraldatud kollektiivlepinguiga.

Norra tööliste palgad.

Norra ametliikude statistiliste andmete järele on palgad möödunud aastal püsinud suuremalt osalt muutusetu. Selle põhjuseks oli ka osalt kollektiivlepingute korraldusel vahetalitus, mille tõttu lepingud pikendati 1935. aastani. Tähtsamatest muudatustest on siin märkida, et Oslo linnatöölise palka alandati 2,5% ja linnateenijatel 3%.

Tükitööhindu arvesse võtmata, maksid üldiselt järgmised tunnipalgad: puusepad ja ehituspusepad — 142 ööri tunnis, müürsepad 153 ööri tunnis, krohvijad — 138 ööri, maalrid — 146 ööri, tsemendivalajad j. t. — 136 ööri tunnis. Nädalateenistus hobusemehel oli 54 kr., autojuhil 60 kr., leivategijal 69 kr., kingsepal 55 kr. ja rätsepal 62 kr. Keskmise tunnitasu õppinud töölisel mehhaanilistes jõudus tarvitavais kätistes 5 suuremas linnas oli 115 ööri, abitöölisel 96 ööri, õllevabriku-töölisel 136 ööri, nahatöölisel 119 ööri, aednikul 101 ööri. Lokkija nädal-palk oli 62 kr. ja raamatukõitjal 69 krooni. Tükitööl teenitakse loomulikult enam.

Mis puutub meremeestesse, siis oli mad-ruse palk kuus 144 kr., nooremadruse palk 72 kr., tekipoisil 35 kr., kütjal 149 kr. ja trimmeril 82 kr. Peale eeltoodud palkade saavad Norra meremehed prii laevasõogi.

SISU: 1) Töölised ja riik. 2) Töölisklassi osatähtsusest Eesti ühiskonnal. 3) Töölisvanemate 4. üleriiklik konverents. 4) Konverentsi resolutsioonid. 5) Vastuvõtul riigivanema juures. 6) Konverentsi „kulusaari“. 7) Ajakirjandus ja konverents. 8) Organiseerimistöö Tartus. 9) Rootsi tekstiiltööstuse olukorrast. 10) Ringvaade.

Tegev ja vastutav toimetaja *L. Metslang.*

Väljaandja *E. Töölisühingute Keskliit.* Ilmub kord kuus. Tellimishind: aastas 1 kroon, 6 kuud 60 senti, üksiknumber 10 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52.

Ilmunud 29. veebruaril 1936.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse trükikoda. Pikk. t. 2. 1936.

